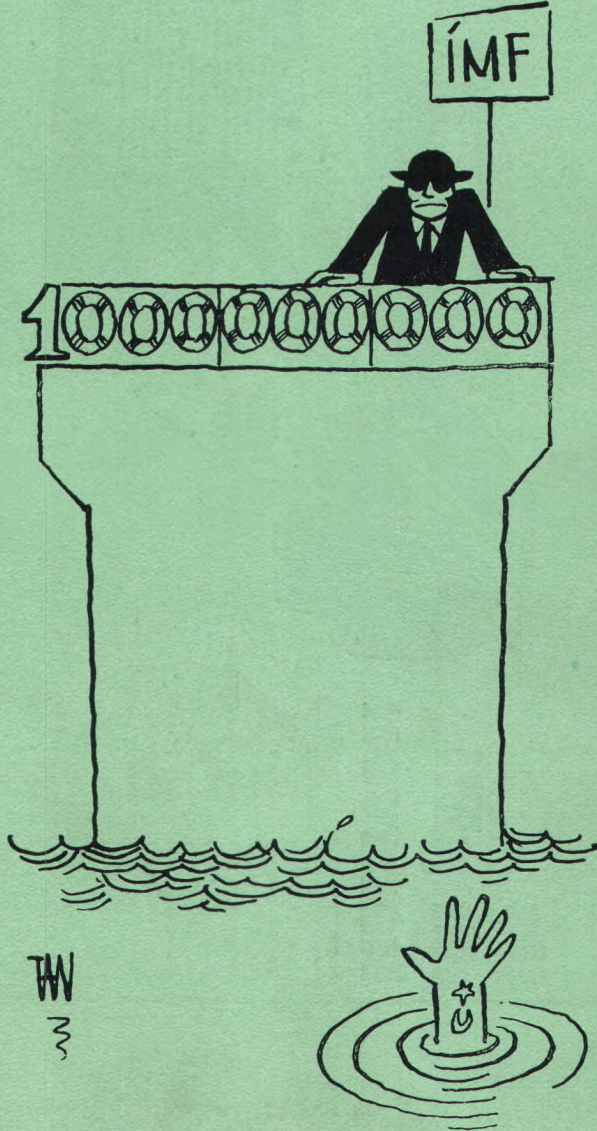

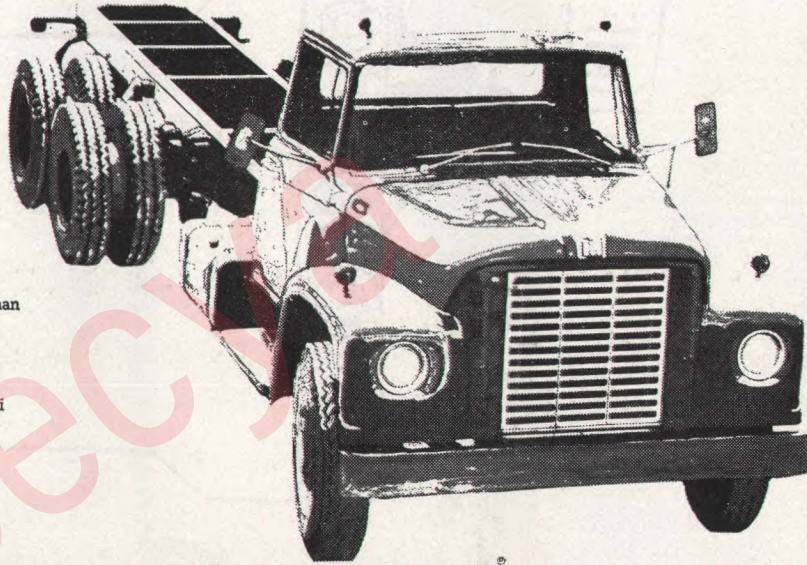

İKTİSAT DERGİSİ

üç dingilli kamyon

Azami yüklü ağırlığı : 17.902 kg.
3 dingil ileri geri manevrada üstün
Hareket kabiliyeti
135.6 HP gücünde 6 silindirlil
D - 358 Neuss Dizel motoru
Senkronize 5 ileri 1 geri vitesli şanzıman
Tam kuru havallı fren donanımı
Şöför mahallinden kumandalı ilave
Akse etkili otomatik emniyet frenleri
Ağır hizmet tipi ana şasi, alaşunlı
Çelikten mamül, boydan boya takviyeli
Her türlü konfora haiz kaloriferli
3 kişilik şöför mahalli
9.00 x 20 12 kat lastik ebadı
165 litre kapasiteli mazot tankı
Faydalı en uzun şasi boyu : 671 cm.
Yük taşıma kapasitesi : 12752 kg.
Lastik aşınmasında ekonomi

International®

İ.MOTORLU ARAÇLAR TİCARET A.Ş.
Büyükdere cad. 4. Levent Durak Karşısı İstanbul
Tel: 64 49 91 - 64 49 92

Çarşamba

İKTİSAT DERGİSİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Cemiyet Adına Sahibi :
Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü :
Şeref ÖZGENCİL

İdare Müdürü :
Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi
Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN

Nihat BATUR
Kenan MORTAN
Selçuk KALENDERLİ
Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter :
Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti :
Yıllık : 180 - 6 Aylık - 90 TL.

Reklam Tarifesi

Ön kapak içi	2000 TL.
İç sahife	1500 TL.
Arka kapak içi	2000 TL.
Arka kapak	3000 TL.

İdare Yeri :
Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon :
44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63
P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi
Tel : 43 55 72

Flatı 15 TL.

İÇİNDEKİLER

2. Görüş **Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN**
4. Ayın Yorumu **İKTİSAT DERGİSİ**
5. Çağdaş İktisat Bilimi
Açısından kalkınan ülkeler
için öneriler **Prof. Dr. Joan ROBINSON**
13. «Chiasso Olayı» **Tuncay ARTUN**
15. 1978 yılı Millî Geliri ve
Ekonominin dışı
bağımlılığı **Erdoğan ÖZÖTÜN**
21. 1964-1977 yıllarında,
11.685,5 Milyon liralık
vergi iadesi yapıldı **Tevfik CAN**
25. Ekonomide Geçen Ay * * *
27. Karşılıklı Ekonomik
Yardım Komisyonu
— COMECON — ... **Servet TAŞDELEN**
33. Ülke Ekonomileri **Aylâ SANATKÂR**
38. Dış Basından **Der. : Kaya ARDIÇ**
44. Enflasyonsuz Gelişme
Politikası ... **Çev. : Celâdet MORALİGİL**

**Daha evvel başka yerde basılan yazılara
ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazara
aittir. Basılsın veya basılmasın iade edilmez.**

CİLT : XXVI AĞUSTOS 1978 SAYI : 170

G Ö R Ü Ş

Türkiye, gelişmekte olan ülkelerden biridir. Bütün bu tür ülkelerin olduğu gibi Türkiye'nin de yığınla sorunu vardır. Bu sorunların büyük bir bölümü yapısal niteliktedir. Ülkenin az gelişmiş yapısından doğmaktadır. Fakirlik çemberini kırmak ve gelişme-kalkınma amacını gerçekleştirmek için karşılaştıkları sorunlar çok geniş çaplı sorunlardır. Bunlarla başetmek, hem de kısıtlı olanaklarla üstesinden gelmeye çalışmak kolay değildir.

Bu yapısal sorunlara ek olarak gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan sorunların bir diğer kaynağı uygulamada yapılan yanlışlar, beceriksizlikler, çelişkili ve politik davranışlardır. Böylece yapısal sorunların boyutları daha da büyümekte, kısıtlı kaynakların israf edilmesiyle ortam giderek kötüleşmekte ve içinden çıkılmaz durumlar yaratmaktadır.

Türkiye ulaşılan kötü durumun bütün sancılarını kapsayan bir dönem içindedir. Geçmiş yılların gelişigüzel ve çelişkili uygulamaları Türkiye'nin kaynaklarını israf etmiş, içte işsizlik, enerji ve alt yapı yetersizliği, çarpık sanayileşme ve korkunç fiyat artışları doğurmuş, dışta ise Cumhuriyet Türkiye'sinin itibarını sıfıra indiren ödenemiyen borçlar yanında Merkez Bankası çeklerinin yabancı bankalarca kabul edilmeyişine kadar varan ekonomik çöküntü yaratmıştır.

Bu çöküntüden kurtulmak ve düzlüğe çıkmak, aylara değil, yıllara bağlıdır. Bir binanın yıkılması yapılmasından daha kolaydır. Daha da az zaman gereklidir. Şimdi yıkılan ekonominin yeniden inşa edilmesi gibi en zorlu dönemin henüz başındayız. Halkın durumun ciddiyetini kavraması ve çok güç bir dönem geçirmek zorunda olduğunun bilincine varması, daha süratli ve sağlıklı olarak düzlüğe çıkmayı kolaylaştıracak en önemli etkenlerin başında gelir.

Bu nedenle halktaki bilinçlenmenin oluşmasını engellemek yolunda her yönden bir kötüleme kampanyası başlatılmış, yılların getirdiği ve çözümü yine yıllara bağlı sorunlar için «Niye hâlâ çözülmedi?» diyerek halkın sabırsızlığı tahrik edilmek istenmiştir.

Asıl önemli ve üzücü olan, bu kampanyaya ekonomide gerçekten çok önemli bir yeri olması gereken Merkez Bankası başkanının da katılmasıdır. Geçmiş başarısızlıkta kendi payının varlığına rağmen, Merkez Bankası başkanlığına kadar yükselmiş bir kişinin politik oyunlara âlet olmaması, hele hele «kahraman» pozuna girmemesi gerekirdi.

Ne demeli? Maalesef, hâlâ gelişmekte olan bir ülkeyiz!

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

AYIN YORUMU :

Yeni Uluslararası Düzen

1970'lerin başında uluslararası ekonomide önemli gelişmeler meydana geldi. Uluslararası para düzeninde dalgalı kur sistemine geçilmesi, petrol fiyatlarına yapılan zamlar ve ham madde stoklarındaki ve fiyatlarındaki değişimler dünya sisteminde köklü olması bile bazı boyut düzenlemelerine neden oldu. Kuşkusuz bütün bunlar, sanayileşmiş ülkelerle, petrol üreticileri ülke ekonomilerinde uzun dönemli (yakınmalara karşın) olumlu sonuçlar yarattı. Oysa diğer gelişmekte olan ülkeler varolan dünya düzenin kendi aleyhlerine biraz daha değiştiğini bu bağışmalar arasında pek farkedemediler. Veya daha doğru bir değişle, farkettiselerde sesleri (okadar kısıklı ki) pek duyulmadı.

Günümüzün uluslararası düzeninde gelişmekte olan ülkelerin tek yapabildiği, «Yeni bir uluslararası ekonomik düzen» istemlerini belirli zamanlarda gündeme getirebilmektir. Bu ay içinde İstanbul'da yapılan seminerde

de aslında başlangıç yılı 1964'lere varan UNCTAD toplantılarının bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Bilindiği gibi UNCTAD toplantıları 1964 de Cenevre'de, 1968'de Yeni Delhi de 1972'de Santiago da ve 1976'da Nairobi'de yapıldı. Bunun yanında BM genel kurullarında «Yeni Uluslararası Ekonomik Düzenin» ilkeleri gündeme getirildi. Bütün bu girişimlere karşın gelişmekte olan ülkeler istedikleri yeni düzenle ilgili olumlu bir sonuç alamadılar. Bu başarısızlıklar bize, gelişmekte olan ülkeler arasındaki işbirliğinin ve dayanışmanın ne denli güçsüz olduğunu veya başka bir deyişle bunların karşısındakilerin ne denli güçlü olduğunu açıkça göstermektedir. Bu nedenle uluslararası ekonomide daha insalcıl, daha mutlu bir düzenin kurulabilmesinin bugünkü koşullarla oldukça zor belki de olanaksız olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

İktisat Dergisi

Çağdaş İktisat Bilimi açısından kalkınan ülkeler için öneriler

Prof. Dr. Joan ROBINSON

1930'larda Keynes ve Kalecki'nin istihdam teorisine sahip olduğumuzu ve bu teoriden birşeyler anlamaya başladığımızı düşünmüştük. Fakat, şimdi dünyada ne olduğunu anlamak için parasal sistem ve uygulama yollarının en ilkel şeklinde başvurarak geriye dönüyoruz. Kalkınma sorunu zamanımızın iktisat teorisinde var olan ana düzensizlik ile yakından ilişkilidir. Özellikle İngiltere'de gelişen eski öğretiler bugün hâlâ etkinliklerini korumakta fakat dünyanın bu gün içinde bulunduğu sorunları kavramaktan uzak kalmaktadır. Eski öğretiler temelde Laissez-Faire görüşünü koruyor ve devletin herhangi bir girişiminin ekonomiyi bozacağı kabul ediliyordu. Diğer bir deyimle herşey en iyisini bilen iş adamlarına bırakılıyordu. Fakat bu eski öğreti şimdi çıkmaza girdi. Bu öğretiye göre tam rekabet şartları altında piyasa güçlerinin serbestçe hareket etmesi dengeyi sağlayacaktı. Hükümetlerin görevleri ise bütçeyi dengelemek, altın standardı sisteminin işleyişini takip etmek ve piyasa güçlerinin

serbestçe hareket etmesine olanak sağlamaktı. Bu kavram üzerinde oldukça ciddi kuşku vardı çünkü batı ülkeleri iktisatçıları hali vakti yerinde ailelerden gelmekte olup bilinçli değillerdi. Gelir dağılımındaki eşitsizlik onları oldukça rahatsız ediyordu. Kendi öğretilerine göre gelir dağılımındaki eşitsizliğin serveti arttıracığına inanıyorlardı. Zaten bu ülkelerde gelir dağılımı da servette eşit değildi. Sonuçta, bu durumu haklı çıkaracak bir neden bulma gereğini duyarak tüm dünyayı yanlış bir tartışma için soktular. Kapitalist sistemi, yani bir grup insanın çalıştığı, fakat diğer grup insanın gelir elde ettiği sistemi haklı çıkarmaya çalışmak zorundaydılar. Çalışma ile mülk kazançlarının toplumun bireyleri arasındaki dağılımının şu veya bu yönde haklı çıkarılması gerekiyordu. Üretim için sermayenin gerekli olduğunu belirtme zorunluluğunu duydular. Öyleki, sermaye bir üretim faktörüydü, ve bir tarafta ücret elde eden emek diğer tarafta ise kâr elde eden sermaye vardı. Bu yüzden sermaye kavramı oldukça şaşırtıcıdır çünkü bir üretim aracı olarak ulusal gelir sağlamada emeğe yardımcı olan sermayedir. Emeğin verimini arttıracak tekniklerin bir bütünüdür. Fakat, şüphesiz kârı alan makineler değildir, makineler kâr elde etmezler, kâr doğrudan doğruya bu malların sahiplerine gider ve bu olgu bizi oldukça karışık olan türlü düşünce sistemlerine götürür.

Son zamanlarda bununla ilgili bazı tartışmalarımız oldu. Bundan 20 sene kadar önce Ortodoks İktisatçılara sermayenin ne anlama geldiğini sorduk. Sermaye bir miktar doları mı yoksa birkaç makineyi mi temsil ediyordu? Cevap vermediler. Tartışmanın yönünü değiştirerek Mrs. J. Robinson'un sermayenin ölçümü ile ilgilendiğini söylediler. Ben bu soruma bugüne dek bir cevap almış değilim ve hâlâ sermaye kavramı ile bir dizi makineyi mi yoksa bir miktar doları mı anlatmak istediklerini bilmiyorum. Bu karışıklık büyüme ve kalkınma ile ilgili sorunlara yaklaşımda da ortaya çıkar. Savaşın sonra bu anlayış İngiliz iktisatçılardan ABD iktisatçılarına geçti ve savaşın sonra iktisat ilminde ortaya çıkan gelişmeler soğuk savaş döneminde daha da hızlandı ve çeşitli düşünceleri etkisi altına aldı.

Üçüncü dünya ülkeleri, yoksul, ülkelerin az gelişmiş ekonomileri kavramı ortaya çıktığı zaman bu ülkeleri de serbest piyasa ekonomisi içinde tutma sorunu söz konusu oldu. Aslında konuya insancıl açıdan bakan birçok iyi niyetli kişiler vardı. Bunlar kendilerinin varsıl

diğerlerinin yoksul olduğunu görerek bu ülkelere yardım etmek için birşeyler yapılması gerektiğini savundular. Gerçekten temelde insan-cıl bir düşünce egemen olmakla birlikte uygulanan politika bu ülke-leri serbest piyasa ekonomisi içinde tutma amacını güdüyordu. İşte sermaye kavramı bu noktada ortaya çıktı. Bu ülkelerin sermaye nok-sanlığı nedeniyle yoksul oldukları bu nedenle onlara sermaye verme zorunluluğunda olduklarını ileri sürdüler. Bu ülkelere sermaye akımı ülkelere kalkınmayı başlatacak ve onları büyüme süreci içine so-kacaktı. Bu kavram önceleri finansal ödemeler şeklinde ortaya çıktı. Diğer bir deyişle bu, geri ödenmesi ile ilgili hiçbir istemde bulunulma-dan parasal yardım yapılmasıydı. Fakat, bu yardım diye adlandırılan paraların büyük bir kısmı kredi şeklinde olup bunlar da giderek bera-berinde faiz veya geri ödemelerle ilgili birtakım sorumluluklar getir-di. Verilenler bir bakıma yardım sayılıyordu çünkü faiz oranları ticari faiz oranlarından daha düşüktü veya yoksul ülkelerin daha iyi şartlar altında boçlanmaları için birtakım güvenceler sağlanıyordu.

Ben, 19. asır deneylerine dayanarak bu borçlanma yolu ile kal-kınma kavramının tamamıyla yanlış bir örnekseme üzerine oturtuldu-ğuna inanmaktayım. Güney Amerika'daki demir yollarının İngiliz ser-mayesi ile yapıldığı söylenir. Türkiyede de Alman sermayesi ile yapılmış demiryolları var. Sermayeyi bir ülkeden diğerine aktararak fi-nansal ödemeler yapma kavramı 19. asır sonlarında çok özel şart-lar altında ortaya çıkmıştı. Çünkü bir tarafta büyük kârlar sunan ye-ni ülkeler, dünyaya açıldı, örneğin, Güney Amerika'daki demiryolları yapımı ile geniş alanlar, doğal kaynakların dünyaya açılması yatırım yapan ülke insanlarına büyük kârlar bıraktı. Diğer taraftan az gelişmiş ülkelerin yoksun olduğu ileri sermaye piyasası ve finansal kurumlara sahip İngiltere, Batı Avrupa gibi ülkelerin yatırımı devam ettirecek araçları da temin etme olanakları vardı. Böylece finans Batı Avrupa-dan ray, lokomotif gibi şeyleri ithal etmek ve yeni dünyada demiryolu kurmak için kullanılıyordu.

Finans, borç veren ülkelerdeki ihracat fazlasının borç alan ülke-lerin ithalatı tarafından yutulmasına olanak sağladı. Borç alan ülke-ler bu tür finans yoluyla yatırım yaparak temelde ihracaat kalemleri-ni oluşturacak olan doğal kaynaklarını işletmek olanağını sağladılar. Örneğin demiryolu yapımı Kanada'da buğday, kereste ihracatına Lâtin Amerika'da et, meyve ihracatına olanak sağladı. Her çeşit mal-

ların dünya pazarlarına sunulmasına yol açan bu tür yatırımlar için gerekli olan para, finans Batıdan Avrupa'dan geldi ve asıl sermaye tam yerinde kullanıldı. Kredileri ve bunların faizlerini ödeme ihracat olanaklarıyla kolaylaştırıldı ve Avrupa ülkeleri özellikle İngiltere tarafından elde edilen servette ithalat için talebi uyardı. Geniş anlamıyla, kalkınma tam bir uyum içindeydi. Bu özel şartlar bugün artık mevcut değil. Kalkınma için verilen krediler bugün kendilerini finanse edemiyorlar. Bu kredileri alan ülkelerde onları artık ödemeler dengesi açıklarını kapatmakta kullanıyorlar.

Bu krediler artık sermaye alımı olmayıp dış ödemeler için ödektir. Bu kredilerin sermayeye dönüşüp dönüşmeyeceği ve kalkınmayı isteklendirip isteklendirmeyeceği kullanılma şekline bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerde bazı durumlarda kendi kendini finanse edecek özel tedbirler alınmakla beraber çoğu kez yardımın büyük bir kısmı ülkenin genel harcamaları, dış ödemeleri için kullanılır. Aldığı yardımı gerçekten ülke kalkınması için kullanmak isteyen ülkenin ekonomi üzerinde kuvvetli denetimi olması gerekir. Bu yardımın lüks tüketim malları ithalatı için ziyan edilmemesinin, ülkenin kalkınmasını isteklendirecek yatırımlara yöneltilmesinin sağlanması gerekmektedir. Pratikte bu tür uygulama örnekleri hemen hemen yok gibidir. Alınan kredilerin büyük kısmı lüks tüketim malları ithalini desteklemek için kullanılmış ve sorun kalkınma açısından ele alındığında kayıp iki katına çıkmıştır. Alınan yardımı gerçekten kalkınma amacıyla kullanmak isteyen ülkenin ekonomi üzerinde sıkı bir denetime sahip olması gerektiğine işaret etmiştim. Bu da krediyi veren ülkelerce onaylanmaz. Çünkü kredi verenlerin hedefi serbest piyasa sistemini korumak ve ülkeleri bu piyasa sistemi içinde tutmaktır. Diğer taraftan kredi veren ülkelerin bu tür ilişkilerden sağladığı en büyük fayda da kendi ihracatçıları için pazarlar açılması olmuştur. Bu ülkeler, şimdi merkantilist bir dünyada yaşamaktadırlar. Diğer bir deyimle her ulus ödemeler dengesini korumak için kendi hükümetlerinin politikasını kullanıyor. Kredi veren ülkeler, hükümetlerinin kalkınmakta olan ülkelere yaptığı yardım nedeniyle sağlanan ihracat olanaklarından elde ettikleri kârların tadını çıkarmaktalar. Fakat sıra yapılan yardımı geri ödemeve aeline, kredi alan ülkeler ithalat yapmayı kabul etme zorunluluğundadırlar.

Üsteye, ödünç verilen parayı karşılamak için ödemeler dengesinde ithalat üstesine sahip olmaları gerekmektedir. Fakat merkantilist dünyadaki hiçbir ülke ithalat üstesine sahip olmak istemez. Şu halde, kredi sistemi çelişkili bir ilişki ortaya çıkarmaktadır. Kredi verenler, kredinin geri ödenmesini istemek şöyle dursun istemedikleri şeyleri vermekten büyük mutluluk duymaktadırlar. Bu kredi verme ve geri ödeme sistemi şimdi korkunç boyutlara ulaşmıştır. Kalkınma diye adlandırılan 10 yıllık bir dönemde verilen krediler çok önemli boyutlara ulaştı ve 1970'lerde hükümet kaynaklarından serbest piyasa kaynaklarına kaydı. 1972-1973 yılları arasında borçlanma yüksek boyutlara ulaştı. Bu arada, dünya piyasasında genel bir çöküş ortaya çıktı ve bunun neticesi olarak petrol fiyatları artınca kendi petrol kaynakları olan ülkeler dışındaki uluslar ödemeler dengesinde bir krizle karşı karşıya geldiler. Bu ödemeler dengesi krizi sanayileşmiş varıl ülkeleri de etkisi altına aldı. Sanayileşmiş ülkeleri etkisi altına alan bu ödemeler dengesi krizi gelişmekte olan ülkeler üzerinde çok ciddi boyutlara ulaştı. Paralarını ithalat için kullanamaz duruma geldiler. Kendilerine düşen borç yükünü ödemek için ithalatlarını tamamen kısıtlamak zorunda kaldılar. Sanayileşmiş ülkeler ise işsizlik sorunuyla karşı karşıya geldiler. Bu işsizlik sorununa, ithalat gücünü kaybeden üçüncü dünya ülkelerine karşı ihracat güçlerini kaybetmeleri neden olmuştur. Şimdi bütün dünya ülkeleri zor durumda. Gelişmekte olan ülkeler ithalat, sanayileşmiş varıl ülkeler ise ihracat yapamıyorlar. Tüm dünya ülkeleri finans gücünü ellerinde tutmak için kendilerinden birşeyler veriyorlar. Krediler olduğu sürece şüphesiz geri ödeme de olacaktır. Bu arada, bankerlerin gerçek sanayi üzerindeki yetkilerinin sağlanması gerekmektedir.

Kapitalist dünya şimdi sanayi üzerindeki parasal egemenliğini devam ettirme gayretinin cezasını çekmektedir. Çünkü biz şimdi tüm kredi sistemini ayakta tutmak zorunluluğundayız. Bundan kaçmanın yolunu bulamıyoruz. Her iki tarafta gereksiz yere acı çekiyor. Bir tarafta kullanılmayan kapasite ve işsizlik, diğer tarafta ise kaçınılmaz yatırım yapma ve gelişmeyi sağlama gereksinimi. Keynes'in, finansın iki yüzölçümü dediği bu durum bizi boğmakta. Evet, belki finansın iki yüzölçümü ama, herkesin yaşamında da önemli sonuçlar yaratacak bir durum. Bu, sermaye transferinin bir anlamıdır. Fakat bu sermaye transferi, dolaysız yatırımlar diye adlandırılan ve gelişmiş ülkelere

gelişmekte olan ülkelere yapılan sermaye transferi anlamından oldukça farklıdır. Avrupa İmparatorluğu zamanında oldukça büyük boyutlara ulaşan dolaysız yatırımlar yapılmıştı. Türkiye'nin, kapitalist dünya pazarlarının bu kendine özgü görünümünden acı çektiğini zannetmiyorum. Fakat bu tür dolaysız yatırımlar üçüncü dünya ülkelerinde iş kolları açılmasına yol açmaktadır. Bu oluşum 1930'larda başladı. Avrupa pazarlarına mineral, sebze ve hayvansal ürünler ihraç etmek için kurulan sanayisiyle Lâtin Amerika ülkeleri bundan çok etkilendi. Kendi kurulu sanayileri çok yetersizdi. Fakat 1930'lardaki büyük buhranla birlikte imalat mallarına göre hammadde fiyatlarında korkunç düşmeler başladı ve Latin Amerika ülkeleri ithal-ikame diye adlandırılan sürecin içine girdiler. Bu ülkeler, dünya piyasalarında hiçbir zaman satın alma gücüne sahip olamadıklarından kendi sanayilerini kurmak gereğini duydular. Bu yüzden, bu ülkelere ihracatta bulunan kuruluşlar artık eski pazarlarının devam etmeyeceğini anladılar ve bu ülkelerde iş kolları açabileceklerini düşündüler. Birçok önleyici engeller olmasına rağmen, bu kuruluşlar tüm engelleri aştarak bu ülkeye ihraç ettiklerini artık o ülke içinde üretmeye başladılar. Bu ise genellikle üretimin son safhası oluyordu. Örneğin, bütün parçaları ihraç edilen otomobil endüstrisi kuruldu. Dolayısıyla ithal tasarrufu oldukça az oluyordu. Fakat bu ülkelerdeki sanayiler geliştikçe ithal tasarrufu artmaya başladı. Şimdi Asya ve Afrikada da buna benzer bir süreç devam etmektedir. Uluslararası kuruluşlar mal üretiminde bulunmak için kendi işçilerini yerinde çalıştırarak bu ülkelere mal temin ediyorlar. İlk safha, gerçekte ithalatta bir tasarruf sağlamıyor çünkü üretim için gerekli tüm parçaları o ülke ithal etmek zorunda kalıyor. Fakat endüstriler geliştikçe ithal tasarrufu artıyor. Fakat gerçekten tasarruf edilen ithalatın ise doğal olarak Batı Avrupa ülkelerinden ithal edilen mallar olduğu açıktır. Bunlar da özellikle bu ülkelerde ortaya çıkmaya başlayan varsıl tabaka gereksinimlerini karşılamak için ithal edilen mallardır. Sonunda ülkede kendi kendini destekleyen bir sistem oluşur. Çünkü yabancı kuruluştaki çalışanların ücretleri o ülkenin ortalama ücretlerinden daha yüksektir. O ülkenin hayat standardı söz konusu olduğu zaman bu ücretlerin çok yüksek olduğu görülmektedir. Şu halde onlar, kendilerini ilgilendiren mallar için pazar oluşturmaktadırlar. Bu tür yatırımlar kârlı alanlara yönelildiği için hiçbir zaman yeni yatırımların o ülkede yapılması anlamına gelmez. Bu şirketler için en uygun davranış kâr sağlamak olup,

bunu gerçekleştirmek için kendi görev ve düşüncelerini kendileri ayarlarlar. Böylece, piyasanın kâr getirebilecek alanlarını seçerek sağladıkları kârları da o ülkeden dışarıya aktarmaktadırlar. Yeni yatırımlar daha önceki yatırımlardan elde edilen kârların bir kısmını da içermektedir. Uluslararası kuruluşlar üçüncü dünya ülkelerinde işte böyle iş görmektedirler. Yerli emeği istihdam ederek, yerli piyasayı temizleyerek ve sık sık yerli para piyasasına borçlanarak kendilerine kâr sağlayan iş sahaları açmakta başarılı olmuşlardır. Pazarı, üzerinde yatırım yapmaya değer gördükleri anda kârlarının bir kısmını yeniden o ülkede yeni yatırımlara yöneltirler. Böylece kendileri için daha fazla sermaye sağlama olanağı yaratırlar. Sermaye yabancı kuruluşlara aittir. Aslında bu sermaye, işçilerin alın terleriyle ve yerel piyasadan elde edilen kârlarla oluşmuştur. Fakat, bu kârlar yığılarak daha fazla sermaye birikimini sağlamış ve sonuçta kârın bir kısmı, çokuluslu şirketin merkezindeki pay sahiplerine verilmek üzere şirketin merkezinin bulunduğu ülkeye aktarılır. Eğer ülkenin kendi yaptığı yatırımları gözönüne alıp, bunlara çok-uluslu kuruluşlarca yapılan yatırımları da eklersek dışarıya çıkarılan kârların yapılan yatırımdan daha fazla olduğunu görürüz. Uluslararası yatırımların üçüncü özelliği olan ucuz emek araştırması henüz çok yeni bir oluşumdur. Bu yatırımların birinci özelliği, kendilerinde bulunmayan hammadde-lerin elde edilmesi için maden ve plântasyon araştırmasıdır. İkinci özellik ise pazar bulmak, üçüncüsü ise ucuz emek sağlamaktır. Güney Kore ekonomisi bunun örneğini oluşturur. Uluslararası yatırım bu üçüncü özelliği kanımca Türkiye'yi etkilememiştir. Onun için bununla pek fazla ilgilenmek istemeyebilirsiniz. Sizin asıl sorunuz Batı Avrupa ülkelerine işgücü ihracı ve Batı Avrupa'daki durgunluk nedeniyle işçilerin işten çıkarılmalarıdır. Bu, üçüncü dünya ülkeleri üzerinden kâr sağlamanın başka bir yoludur. Çünkü yabancı işgücü kullanılmakta fakat kârlar işçilerin çalıştıkları ülkede kalmaktadır. Bu yüzden, varsıl ülkelerin yoksul ülkelere yardım etme kavramı kanımca geçerli bir kavram değildir. Gerçekte sanayileşmiş ülkeler üçüncü dünya ülkelerine yardım etmekten çok kendileri üçüncü dünya ülkelerinden faydalanmaktadırlar. Fakat herşeye rağmen, Know-how elde ettiğinizi, organizasyonu sağladığınızı, bu kurumların deneylerinden yararlandığınızı söyleyebilirsiniz. Karşınızda bunun tamamen tersi olan bir örnek var. Bildiğinizi gibi Japonya günümüz sanayileşmiş ülkelerinin en başarılılarından biri. Fakat onlar bu know-how'ı kendi

kendilerine kurdular. Yabancı yatırımların hiçbir türüne memleketlerinde izin vermediler. Teknoloji öğrenimi yaptırmak üzere dışarıya adam yolladılar. Sanayileşmiş ülkelerin oynadıkları oyunu Japonya şimdi onlara karşı oynuyor. Bu arada ise güzel memleketlerini de tahrip ediyorlar. Dünyanın hiçbir yerinde Japonya'daki kadar duman ve zehir yok. Sanayileşmiş ülkeler arasında satılabilir mallar üretmek için doğayı tahrip etmekte hiçbir ülke Japonya kadar başarılı olamamıştır. Fakat burada ortaya çıkan bir nokta, know-how'ın teknolojinin yalnızca bir parçasını oluşturmasıdır. Teknoloji öğretilabilir veya öğrenilebilir fakat bu ülkelerin sahip oldukları şey endüstriyel organizasyon ve satıcılık gücüdür. Yabancı sermayeye izin verdiğiniz sürece onların satıcılığını da benimsiyorsunuz. Afrika'da anne sütü yerine geçen süt tozu yapımını gerçekleştirdiler. Sonuçta Nestle şirketinin Afrika'daki bebekleri öldürmekle suçlandığı bir durum ortaya çıktı. Bu süt tozundan içtikleri takdirde erkek çocuklarının çok kuvvetli yetişeceğine kadınları inandırdılar. Süt tozu doğru bir şekilde kullanılmadı ve çocukların ölümüne yol açtı. Bu aşırı bir örnektir. Afrika ülkelerindeki kadınların modern dünya ile ilişkileri diğer ülke kadınlarından daha azdır. Aynı zamanda Nestle'de modern satıcılığının en yüksek modern teknoloji seviyesine sahiptir. Bunun aşırı bir örnek olduğunu tekrar belirtiyorum. Siz bugün hâlâ geçerli olan daha az aşırı örnekleri kendiniz bulabilirsiniz.

Benim genel tezime göre, üçüncü dünya ülkeleri kendi doğal kaynaklarını kendileri kullanmalıdırlar. Batı dünyasından kendilerine sermaye akıtıldığı hayaline de son vermelidirler.

Çeviren : Sedat SANATKÂR

«CHIASO OLAYI»

Tuncay ARTUN

Chiasso (Kiyasso), İsviçre'nin en güneyinde, İtalya'ya oldukça yakın bir kent. Kuzeyinde yer alan Lugano'ya göre hemen hemen çok az bilinen bu kentte, 1977 yılında ortaya çıkan büyük bir bankacılık yolsuzluğu Chiasso'nun adını tüm Dünya'ya yeterince duyurmasını sağladı.

«Dünya'nın en büyük bankacılık yolsuzluğu» olarak nitelenen olay, İsviçre'nin en büyük bankalarından sayılan Credit Suisse'in Chiasso Şubesinde ortaya çıktı. Credit Suisse, 1977 yılı sonundaki verilere göre bilanço toplamı 44 milyar FS-İsviçre Frangı (yaklaşık 570 milyar TL), sermaye ve ihtiyatları toplamı 2,7 milyar FS (yaklaşık 34 milyar TL), toplam kredileri 20,6 milyar FS (yaklaşık 260 milyar TL), toplam mevduatı 25,3 milyar FS (yaklaşık 320 milyar TL) olan ve 1977

yılı uğraşısını 690 milyon FS (yaklaşık 8,9 milyar TL) kâr ile kapatan bir banka.

İşte Credit Suisse'in İsviçre'deki 134 şubesinden biri olan Chiasso Şubesi tarafından, Arvupa-Para Piyasasına belli uluslararası bankacılık işlemleri için yöneltmesi gereken 2 milyar 263 milyon FS'in dolaylı yollardan Vaduz'daki Texon adlı bir holdinge kredi olarak verildiği 1977 yılının başlarında ortaya çıktı. Yaklaşık 30 milyar TL tutarında usulsüz kredi kullanılan Texon çeşitli alanlarda uğraşı gösteren 140'dan fazla firmaya sahip 6 ana ortaklıktan oluşuyor. Ticarî ünvanları Winefood, Amaglas, Albarella-Mare, FICI, Olbiacard ve Gottardo Ruffoni olan bu 6 ortaklığın oluşturduğu Texon, malî açıdan hiç de olumlu bir bünyeye sahip bulunmayan bir holding.

Credit Suisse, 1977 yılında ortaya çıkan bu büyük kredi yolsuzluğu ile bir yılı aşkın bir süredir çalkalandı durdu. Olağanüstü genel kurullar birbirini izledi. Chiasso Olayı bu büyük Banka'nın gerek malî, gerekse idarî yapısını oldukça etkiledi. Görevlerinden hemen uzaklaştırılan Chiasso Şubesinin yöneticilerinin dışında Banka yönetiminin başında bulunan Heinz R. Wuffli bu görevinden çekildi. Bunu üst yönetimdeki çeşitli değişiklikler izledi.

30 milyar TL na yakın usulsüz kredi kullanan Texon'a karşı Credit Suisse'in tutumu ise daha da ilginç. Yapılan uzun görüşmelerden sonra Texon, 6 ana ortaklığı ve 140'ı aşan firmalarıyla birlikte Credit Suisse'in iştirakleri arasına katılmak zorunda kaldı. Nitekim Credit Suisse'in 31/12/1977 tarihli bilançosunda, iştirakler hesabında bir önceki yıla göre oluşan 883 milyon FS tutarındaki artışın ana nedeni de «Chiasso Olayı» ve Texon'un Credit Suisse'den sağladığı usulsüz kredilerin önemli bir bölümünün hisse senetleriyle yer değiştirmesi.

Credit Suisse'in 1978 yılındaki çabası ise son olaylar nedeniyle oldukça yıpranan Texon'un, borsalarda büyük bir düşüş gösteren hisse senetlerinin değerlerinin yükselmesini sağlamak.

**

«Chiasso Olayı» ve Credit Suisse'in başına gelenler ister istemez bizi de bazı düşüncelere yöneltti. En fazla bilinen özellikleri yaldızlı bir «sır» kavramının arkasına sığınarak bankacılık yapmak olan İsviçre Bankacılık Sistemi'ndeki Credit Suisse'in, kamuoyuna bu boyutlardaki bir olayı çekinmeden açıklaması ve yine bu olaya, tüm yönleriyle Mart-1978'de yayımlanan 1977 yılı uğraşı sonuçlarına ilişkin 121 inci Yıllık Raporu'nda yer vermesi, kuşkusuz ilginç bir durum.

Aynı «yaldızlı kavram»ın altında bankacılık uğraşlarını sürdüren bankalarımızın, kamuoyuna olan sorumluluklarını gereğinde yerine getirmeleri için «Chiasso Olayı»nın iyi bir örnek olduğu kanısındayız.

1978 yılı Millî Geliri ve Ekonominin dışa bağımlılığı

Erdoğan ÖZÖTÜN

Devlet istatistik enstitüsü tarafından 1978 yılına ait ilk milli gelir ön tahmini Temmuz 1978 itibariyle geçtiğimiz günlerde açıklanmıştır.

1978'de yaratılan katma değer ilk kez trilyona vararak, 1.132.506.300.000 TL'yi bulmuştur.

Yaratılan gelirdeki sektörler itibariyle cari ve sabit fiyatlarla gelişme hızları, sektörel ve yapısal görüşlerimiz aşağıda verilmiştir.

1 — Tarım Sektörü

Yılın ilk tahminlerine göre buğday, pirinç, tütün, şeker pancarı ve ayçiçeği üretiminde 1977 yılına göre artış, antepfıstığı, fındık ve üzüm üretiminde de bir miktar düşüş beklenmektedir.

Üretim faaliyet kolları itibariyle Gayri Safi Millî Hasıla (cari ve sabit fiyatlarla) gelişme hızları ve sektörlerde beklenen zımni fiyat deflatörleri (üretici fiyatlarla)

Faaliyet kolları	cari hız	sabit hız	Zımni fiyat deflatörü
1 — Tarım	% 24.3	% 2.4	121.4
a — Çiftçilik	24.2	2.1	121.6
b — Ormancılık	20.6	13.0	106.7
c — Balıkçılık	43.0	1.3	141.1
2 — Sanayi	41.7	5.3	134.6
a — Madencilik	26.6	5.3	120.2
b — İmalat Sanayii	41.9	5.3	134.8
c — Elektrik, gaz ve su	49.7	4.5	143.3
3 — İnşaat	53.3	3.7	147.8
4 — Ticaret	33.9	2.6	130.3
5 — Ulaştırma	31.3	3.4	127.0
6 — Mali müesseseler	27.9	7.1	119.4
7 — Mesken gelirleri	59.9	6.8	149.7
8 — Serbest meslek ve hizmetler	35.0	3.9	130.0
9 — (—) İzafi banka hizmet mas.	27.9	7.1	119.4
10 — Devlet hizmetleri	21.0	6.2	113.9
11 — İthalat vergisi	— 6.8	—26.4	126.6
12 — G.S.Y.İ.H (alıcı fiyatlarıyla)	31.8	3.2	127.7
13 — Dış âlemden net net faktör gelirleri	— 27.8	—51.1	147.6
14 — GSMH (alıcı fiyatlarıyla)	31.1	2.7	127.7
1 — Tarım Sektörü			

Sektörde cari fiatlarla % 24.3, sabit fiatlardaki % 2.4'lük gelişme hızları saptanmıştır. Zimni fiat deflatörü de 121.4'tür. İlk tahminlere göre sabit fiatlarla % 1.3 gelişme gösteren balıkçılıkta, ileriki tahminlerde bir miktar büyümeye beklenebilir. Tarımda bitkisel kesimdeki son yıllarda üretim artışlarının nedeninin iyi yağışlar yanında, bu kesimde teknolojinin yerinin giderek artması gösterilmektedir. Bitkisel kesimin yanında halâ kendi kaderi ile başbaşa bırakılmış hayvancılık sektörüne el atılırsa, büyük üretim genişleme potansiyeline sahip bu kesimin, yaratılan hasılaya katkısı daha da önem kazanacaktır. Yıl ilerledikçe tarım sektöründe sabit fiatlarla yaratılan katma değer de çok ufak bir büyümeye karşılık zimni fiat deflatöründe de bir miktar zıplama beklenebilir.

2 — Sanayi Sektörü

a — Madencilik; cari fiatlarla % 26.6, sabit fiatlarla % 5.3'lük bir gelişme tesbit edilmiştir.

b — İmalat Sanayii; Özel imalat sanayii tahminleri yılın ilk üç aylık tahminlerine göre, devlet imalat sanayii ise, ilk beş aylık neticelere göre hazırlanmıştır. Toplam imalat sanayiinin cari fiatlarla gelişme hızı % 41.9, sabit fiatlarla da % 5.3'tür. Zimni fiat deflatöründe 134.7 dir.

Özel imalat sanayii reel gelişmesi % 4.5 dir. Özel kesim imalat sanayii gelişme hızının düşmesi toplam sanayi gelişme hızında düşmesine neden olmuştur. Yılın ilk üç aylık verilerine göre özel kesim gıda sanayiinde sabit fiatlarla % 1.0'lık bir büyümeye görülmektedir. Tarım sektöründe tahmin edilen gelişme nedeni ile gıda sanayiinde de yıl ilerledikçe gelişme hızının büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Petrol ürünleri, lastik, elektrik makinaları, ulaşım araçları sektörlerindeki önemli üretim azalışına karşın diğer sektörlerde son yıllardaki üretim artışlarının üzerinde gelişmeler görülmektedir. Fakat gerilemenin olduğu sektörlerin nisbi önemi nedeni ile özel-kesim imalat sanayii gelişme hızı % 4.5'da kalmıştır. Gerilemenin görüldüğü sektörlerin hemen hemen hepsi ham madde yönünden dışa bağımlı sektörlerdir.

Devlet sanayi kesiminde de çimento, Türkiye demir çelik fabri-

kaları üretimi, İpraş, Petkim ve Azot sanayiinde üretim düşüşleri mevcuttur.

Özel sanayideki reel büyümede geçen yıla göre önemli değişiklik olmamasına karşılık devlet sanayiindeki geçen yıla göre gerileme imalat sanayii gelişme hızını geçen yılın altında tutmuştur.

İmalat sanayii için genel olarak şunlar söylenebilir, 1977 yılında bu kolda gelişme, yıl ilerledikçe yavaşlamıştır. Bu 1978'in ilk üç ayında belirli sektörlerde devam etmiştir. 1978-1977 mukayesesi bu yılların ilk üç aylarına göre verildiğinden, 1978'in müteakip aylarında, gerileyen sektörlerde bir düzelmeye gidilebilirse 1977 yılının aksine, 1978'in müteakip aylarında reel gelişmede ilk tahmine göre elde edilen büyüme müsbet yönde değişebilir ve 1977 yılı seviyesine çıkabilir.

c — Enerji kesiminde de cari fiatlarla % 49.7, sabit fiatlarla da % 4.5'lik gelişmeler tesbit edilmiştir.

3 — İnşaat Sanayii

Sektörde cari fiatlarla % 53.3 gelişmeye karşılık sabit fiatlarla % 3.7'lik gelişme saptanmıştır. Karabük Demir-Çelik üretiminde ve çimento sanayiindeki yavaşlama bu sektördeki büyümeyi teyid etmektedir.

4 — Ticaret Sektörü : Bu kesimde cari fiatlarla % 33.9, sabit fiatlarla da % 2.6'lık gelişme hızları tahmin edilmiştir. Bu sektöründe reel büyümesindeki gerilemenin en büyük nedeni ithalat hacmindeki daralmadır. İmalat Sanayiinde söylediğimiz gibi sanayi üretimi bir miktar büyüme gösterirse, bu ticaret sektöründe de etkisini gösterecek, müteakip aylarda ticaret bir miktar daha canlanabilecek ve bu kesimin reel gelişmesi yükselecektir.

5 — Ulaştırma Sektörü : Bu sektörde de sabit fiatlarla gelişme hızının % 3.4'te kalması yük taşımada meydana gelen düşüş nedeni ile olmuştur.

6 — İthalat Vergileri : Bu kesimde sabit fiatlarla % 2.6, cari fiatlarla da % 6.8 düşüşler tesbit edilmiştir. Zımni fiat deflatorünün büyük olmasının başlıca nedeni de devalüasyondur.

7 — Dış âlemden net faktör gelirleri :

Geçen yıla göre cari fiatlarla % 27.8, sabit fiatlarla da % 51.1' lik gerilemeler tesbit edilmiştir. Devalüasyon ile birlikte işçi dövizlerinde bir artış beklenirken bu olmamıştır. Devalüasyondan sonra resmi kur ile karaborsa fiat arasında büyük fark oluşmamasına rağmen işçi dövizlerindeki beklenen gelişmenin olmamasının nedenlerini başka yerlerde aramak lâzımdır.

3 — Böylece sektörlerin toplamı olan gayri safi yurt içi hasıladan yılın ilk tahminine göre cari fiatlarla % 31.8, sabit fiatlarla da % 3.2' lik gelişme saptanmıştır. Geçen yılın son tahminine göre GSYİH'da cari fiatlarla % 29.6, sabit fiatlarla da % 4.4 gelişme hızı elde edilmiştir.

1978 yılı gayri safi millî hasılasında yılın ilk ön tahminine göre cari fiatlarla % 31.1, sabit fiatlarla da 2.7'lik gelişme saptanmıştır.

Geçen yıl ise GSMH'larda cari fiatlarla % 29.0. sabit fiatlarla da % 4.0'lık gelişme hızları tesbit edilmiştir.

Planlı dönemlerdeki millî gelir serilerine baktığımızda genellikle planda ön görülen hıza yakın veya üzerinde gelişme hızı elde edilen yıllarda tarım sektöründeki gelişme hızının genellikle ön görülen hızın üstünde olduğu dikkati çekmektedir. İlk önceleri tarım sektöründeki gelişmenin büyük olduğu yıllarda yağışların öneminden bahsederken buna son yıllarda bu sektördeki teknolojinin gelişmesindeki payda ilâve edilmiştir. 1970'ten sonra kalkınma hızında bir önemli faktör daha etkinliğini hissettirmeye başlamıştır. Bu da dış âlemden net faktör gelirleri kesimidir. Son yıllarda bu kesimde GSMH büyüklüğü içindeki önemini yitirdi. İşçi gelirleri ödemeler dengesinde ise hâlâ önemini muhafaza etmektedir. İhracatımızın ekonomimizin büyümesini takip edememesi nedeni ile ödemeler dengesinde işçi gelirleri 70'lerin başındaki önemini koruyor.

1977'de ve 1978 de ise kalkınma hızı ve ekonomide başka faktör etkinliğini bütün ağırlığı ile ortaya koyduğu görülüyor. Bu da ithalat'tır. İthalat hacmindeki gerileme bilhassa 1978'de kendini çok açık seçik ekonomide gösteriyor. İthalat'ta ki daralma imalat sanayiinde son yıllarda büyük ağırlığa sahip kesimlerde önemli üretim düşüş-

lerine neden oluyor, dolayısı ile imalat sanayi gelişme hızı düşüyor, yine ithalatla çok bağımlı olan ekonomimizde üçüncü sırada olan ticaret sektörü gelişme hızı geriliyor, bu diğer hizmet sektörlerini de etkiliyerek gelişme hızlarının düşmesini sağlıyor. Ayrıca ithalat vergilerinde düşmesine neden olarak GSMH hızının da büyük ölçüde düşmesine sebep oluyor. 1978 de kalkınma hızının bu kadar düşmesi ekonomimizin ne ölçüde dışa bağımlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomideki yapı kısa dönemde değiştirilmediği takdirde kalkınma hızı tamamen ithalat hacmine ve dolayısı ile dışa bağımlı hale gelecektir.

Yukarıda imalat sanayiinde açıkladığımız gibi sanayi de bir miktar düzelme beklenebilir. İthalat vergilerinde de ithalattaki petrol girişinin vergilendirilmesi spesifik esasa göre olduğundan yılın sonuna doğru bir miktar iyileşme olabilir. 1978 yılı sonunda en iyi ihtimalle gelişme hızı % 3.5-4'ü bulabilir. Yılın yarısından fazlası geçmiş bulunmaktadır. Bu nedenle planda ön görülen % 6.1'lik gelişme hızına varmak çok güçtür.

1978 yılının ilk tahminine göre GSMH zımni fiyat deflatörü de 127.6 dır.

1964 -1977 Yıllarında, 11.685,5 Milyon Liralık Vergi İadesi Yapıldı

Yeni Değişikliklerin Sanayi Malları İhracatını Arttırması Bekleniyor

Tevfik CAN

Ülkemizde ihracatı özendirme çabaları, yeni değildir. Yıllar öncesi, ihracatta, finansman kolaylıkları uygulanmış; 6802, 6747 ve 4250 sayılı Kanunlarla ihracatta bağışıklıklar getirilmiş; 6802, 6747 ve 3078 Sayılı Kanunlarla da, koşullara bağlı olarak «Vergi İadesi» uygulanmıştır.

Ancak, bu konuda daha derli toplu uygulama, 5 Temmuz 1963 de yayınlanan 27/6/1963 günlü, 261 Sayılı Kanunla başlamıştır. Bu Kanunun 1. maddesi, «Mamullerimize ihraç gücü kazandırmak amacı ile, bunların tevsik edilecek ihraç fiyatlarında vergi, resim, harç ve benzer tesirle icra eden sarı mükellefiyetleri, muaflik ve istisnalar ihdası veya iade suretiyle ve gerektiği takdirde mevcut malî mevzuat-

taki ihracata müteallik muaflik, muvakkat kabul ve iade hükümlerini de ge.i bırakarak tamamen veya kısmen bertaraf etmeye ve bu maksatla gerekli usulleri ihdası, bunların uygulanmasını mümkün kılacak şartlar hazırlamaya, bu usul ve şartlarda gerekli değıştirmeleri yapmaya Bakanlar Kurulunu yetkili kılmıştır.

Sözkonusu Kanunun uygulamaya konulması amacıyla, Ticaret Bakanlığı'na bağılı olarak İhracatta Vergi İdesi Komitesi (İVİK) kurulmuş; «Spesifik» temele dayanan ilk Karar, 16.12.1963 de yürürlüğe konulmuştur.

Ancak, düzen olarak başarılı olmayan bu Karar, daha sonra, kaldırılarak yerine 26.5.1964 de yürürlüğe konulan 6/3071 Sayılı Karar hazırlanmıştır. Bu yeni Karar'la «Spesifik» düzenlemeye son verilmiş. «Advalorem» esası getirilmiştir.

Bugüne kadar, bu konuda, sayısı oldukça yüksek bulunan çeşitli Karar'lar çıkarılmış; uygulamaya yeni yönler verilmiştir.

Bu Karar'ların başlıcalarını şöylece sıralayabiliriz :

— 16.9.1968 günlü, 6/10649 Sayılı Karar : Vergi İdesine yeni anlayış getirmiştir.

— 10.8.1970 günlü, 7/1115 Sayılı Karar : Devalüasyonun etkilerini gözönünde tutarak yeniden oranlar saptanmıştır.

— 26.8.1970 günlü, 7/1182 Sayılı Karar : Oranlar gözden geçirilmiştir.

— 9.9.1975 günlü, 7/10624 Sayılı Karar : Günün koşullarına uygun biçimde, oranlar ve listeler değıştirilmiştir.

— 18.6.1976 günlü, 7/12235 Sayılı Karar : Serbest Döviz koşulu kaldırılmıştır.

— 28.2.1978 günlü, 7/14776 Sayılı Karar : Son devalüasyonun etkileri gözönünde tutularak oranlar % 20 indirilmiştir.

Bu gelişme süreci içerisinde, bazı tarım malları, ihracatta vergi iadesi düzenlemesine alınmış; yeni maddeler konulmuş; ya da bazı maddeler çıkarılmıştır. Bu arada, zaman zaman maddelerin konum yerleri de değıştirilmiştir.

Ancak, 1978 yılında, ihracatın belirli oranlarda artmasına karşılık, Sanayi Ürünleri ihracatının gerilemesi ve bazı önemli sanayi mallarına yeni ihracat olanakları tanınması amacıyla, 26.6.1978 günlü, 7/15851 Sayılı Karar hazırlanarak, 6 Temmuz 1978 günü yürürlüğe konulmuştur.

Gerçekten ihracat gerçekleştirmelerine bakılacak olursa, 1978 yılının ilk beş ayında sanayi malları ihracatında belirli bir gerileme görülmektedir.

İhracat Gerçekleşmeleri
(Ocak — Mayıs)

	Toplam İhracat (000 \$)	Sanayi Malları İhracatı (000 \$)	(%)
1974	782.870	274.389	35,0
1975	533.479	189.023	35,4
1976	1.050.053	253.047	24,1
1977	758.370	299.203	39,5
1978	801.581	204.407	25,5

Görüldüğü üzere, son beş yılda, 1975 yılı dışında, sanayi malları ihracatı, Ocak - Mayıs dönemi olarak, en düşük düzeyde oluşmuş; toplam ihracat içerisindeki payı % 25,5 e inmiştir. Bir önceki yıl toplam ihracatındaki payı ise % 39,5 oranında bulunuyordu.

Yapılan son değişikliklerle listeler sayısı 7 ye indirilmiş; değişik amaçlı 2 liste de yeniden yer almıştır. İade Oranları, genel olarak, % 10 yükseltilmiş; buzdolabı, çamaşır makinesi, otomotiv endüstrisi ürünleri, iade oranı en yüksek listeye konulmuştur.

Bunun dışında, geçici kabul yoluyla yapılacak ihracat listesine yeni eklemeler yapılmış; böylelikle fason imalatına önem ve ağırlık verilmiştir.

Tüm bu önlemlerin, belirli bir maliyeti olmakla beraber, sanayi malları ihracatını da arttıracığı kuşkusuzdur.

1964 - 1977 yılları arasında Türk Lirası olarak ihracat, 8,5 misli artış gösterdiği halde, Vergi İadesinden yararlanan sanayi malları ihracatında, 16 misline varan bir artış olmuştur. Bu artışın maliyeti ise, 11.685,5 milyon Türk Lirasını bulmaktadır.

Son 14 yıl içerisinde gerçekleşen ihracatın Türk Lirası değeri 175.083,1 milyondur. İhracatta Vergi İadesi'nden yararlanan ihracatın değeri ise 61.578,7 milyon Türk Lirasıdır. Bir başka deyimle, toplam ihracatın % 35,2 si, bu düzenlemeden yararlanmıştır. Buna karşılık ödenen değer, 11.685,5 milyon Türk Lirasıdır ki, iade oranı, toplam ortalama olarak % 18,98 dir.

İhracatta Vergi İadesi Uygulaması Sonuçları aşağıda verilmektedir :

İhracat ve İhracatta Vergi İadesi Uygulama Sonuçları (1964 - 1977)

Yıllar	Vergi İadesine Konu Olan Mallarda			İade Oranı (%)
	Fiili İhracat (000 TL.)	Gerçekleşen İhracat (000 TL.)	İade Olunan Vergi (000 TL.)	
1964	3.696.942	103.602	12.117	11,69
1965	4.173.643	303.450	29.310	9,66
1966	4.414.570	219.668	27.547	12,54
1967	4.701.007	250.395	24.890	9,94
1968	4.467.319	247.833	57.874	23,25
1969	4.831.503	1.426.533	208.268	14,60
1970	6.408.455	1.732.889	300.223	17,32
1971	9.090.049	1.824.809	385.277	21,11
1972	11.875.876	3.201.844	717.711	22,42
1973	18.037.430	7.389.722	1.053.903	14,26
1974	21.197.287	6.479.351	919.513	14,19
1975	20.075.054	7.401.644	1.382.731	18,68
1976	30.775.463	14.433.904	3.117.550	21,60
1977	31.338.497	16.563.055	3.448.519	20,82
Toplam	175.083.095	61.578.699	11.685.483	18,98

EKONOMİDE GEÇEN AY

Geçen ay hükümetin dış ödemeler dar boğazını geçme sorunuyla ilgili çalışmalarıyla geçti. Bu adımda hükümet ilk olarak dışarıdaki işçi dövizlerinin yurda gelişini hızlandıracak önemli bir adım attı. Bütün otomotiv endüstrileri (Binek arabası, kamyon, otobüs ve traktör) bundan böyle işçi dövizleriyle satılabilecekler. Bu dövizler Merkez Bankasına yatırılacak, ama satıcıları belli oranlarda bizzat ya da yan sanayileri aracılığıyla gereksinimleri olan ithalatı oranlar içinde, yapabileceklerdir. Bu özel durum dışında işlem ihracat olarak kabul edilmeyecek, vergi iadesine hak kazanamayacaktır. Bu önlem ilk adımda etkisini gösterdi. Daha kararın ilk on gününde bir montaj firması 200 adet binek arabası bağlantısı yaptığını belirtti. Kamyon, kamyonet ve traktörde de önemli satış bağlantıları yapılmıştı.

Hükümetin ikinci girişimi döviz değerlerini belirleme de 33 yıldır yerleşmiş bulunan uygulamayı değiştirmek oldu. Şimdiye kadar paramızın dış değeri Amerikan Dolarına bağlanmıştı. 1967 ve hele 1971 sonrası doların resmi değerinin gerçek değerinin çok altında kalışı paramızın dolar dışındaki bölgelerdeki durumunu bozmakta, ihracatı güçleştirmekteydi. Batı Avrupadaki işçiler Mark, İsviçre Frangı gibi paralarını önce dolara çevirip, ondan sonra Türkiye'ye

dolar getirerek «çapraz kur farkları» denen ekonomik olaydan Türk lirası zararına yarar sağlıyorlardı. Bu yıl hele 11 Ağustosdan sonra doların bu şekildeki değer kayıpları artık bu paraya bağlanmanın ülkeye büyük zararlar getireceğini ortaya koymuştu. Hükümet bunu gözönünde bulundurarak, dış para değeri birimi olarak doları bıraktı ve SDR ye döndü. Bu yeni düzende paramızın SDR birimine göre değeri belirlenecek ama onun yanında her para ile değeri saptanacaktır. Bu değerler kısa sürelerde alt ve üst sınırları olarak değiştirilebilecektir.

Bu önlemin sonuçları ne olabilir? Kuşkusuz, dalgalanan ve daima değerinden daha yüksek bir değere ayarlanan dolara bağılıktan ayrılmada geç kalınmıştır. Türk parası dalgalanmaya bırakılmakla beraber, konvertibilitesi olmayacaktır. Bu nitelikten yoksun bir paranın dalgalanmasının doğuracağı güçlükler meydandadır. Bununla beraber atılan adım tümüyle olumludur. Fakat yapılacak bazı uygulamalar hataları önlemin sakıncalarını artırabilir. Örneğin her paraya yeni bir kur belirlenirken, gerçekçi davranıldığı taktide başta İsviçre Frangı, yen ve Batı Alman Markı olmak üzere bazı paralara bugünkünden yüksek değer biçme durumu ortaya çıkabilir. Bu bir çeşit devalüasyon demektir. Öte yandan dolara biçilecek bir gerçek değer dolarla satış yapmış üretici ve tüccar bakımından, bunların kur farkları garanti edildiğinde Hazine açısından çeşitli sorunlar doğacaktır. Ticaret Bakanı Sayın Köprülüler özellikle geçiş döneminde çıkacak bu gibi sorunlara dikkati çekerken (Cumhuriyet 18 Haziran) son derece önemli bir noktaya parmak basmıştır. Diğer bir nokta da devlet borçlarının, DCM lerin ve benzeri borçların değerlendirilmesinde Hazine'nin verdiği yada vermediği garantilerin yaratabileceği sorunlardır.

Ağustos ve Eylül aylarının bu önlemlerle kapanacağını sanmıyoruz. Hükümet dar boğazı aşmak için konuya ağırlık vermiştir. Önümüzdeki günler bu zor çabada ne gibi başarılar elde edilebileceğini gösterecektir.

Karşılıklı Ekonomik Yardım Komisyonu - COMECON - ⁽¹⁾

Servet TAŞDELEN

Bankalar Yeminli Murakıbı.

Ortaya Çıkışı ve Amaçları

Karşılıklı Ekonomik Yardım Komisyonu (COMECON), 25 Ocak 1949 da, ABD'nin Marshall Plânı olarak da adlandırılan Avrupa Kalkınma Programına (European Recovery Programm) karşı, bir ağırlık oluşturmak üzere kuruldu (2). Kurucu üyeler, Bulgaristan, Polonya, Romanya, Macaristan ve Sovyetler Birliği idi. Daha sonra De-

(1) Bu yazı, Federal Alman Bankası «Deutsche Bundesbank» özel yayınlarından «internationale Organisationen und Abkommen im Bereich von Währung und Wirtschaft» adlı kitabın mart 1978 tarihli baskısından çevrilmiştir.

(2) Comecon : Council For Mutual Economic Assistance.

mokratik Alman Cumhuriyeti, Çekoslovakya, Moğolistan Küba ve ayrıldığını hiçbir zaman açıklamamış olmasına rağmen artık üye sayılmayan Arnavutluk da örgüte girmişlerdir.

Başlangıçta Karşılıklı Ekonomik Yardım Komisyonu üyeleri, kısmen resmî haberler biçiminde yayımlanan ortak anlaşmaların esasları üzerinde pek de sıkı olmayan bir şekilde çalışıyorlardı. COMECON ilk olarak Aralık 1959'da Sofya'daki 12. toplantıda statü şeklinde bir örgüt yasası kabul etti. Bu tarihten itibaren Komisyon, Birleşmiş Milletler Sözleşmesine uygun olarak uluslararası bir örgüt niteliğini resmen aldı.

COMECON, statüsünün 1. paragrafının ilk maddesine göre üye ülkeleri aşağıdaki hedeflere yöneltmeye çabalar :

- Toplum refahının artırılması için ekonominin plânlı kalkınması,
- Ekonomik ve teknik kalkınmanın çabuklaştırılması,
- Sanayisi az gelişmiş ülkelerde endüstrileşme düzeyinin yükseltilmesi,
- İş verimliliğinin artırılması.

Organlar ve Çalışma Tarzı

Örgütte organların durumu, çalışma biçimi ve yetkiler ilk bakışta kolayca görülemez. Bu, COMECON statüsünün her ülkenin mutlak hükümlerlik ilkesini ve bir veta hakkını kabul etmesinden ileri gelmektedir. Yani COMECON, AET'in aksine her bir üyeyi bağlayıcı kararların sözkonusu olduğu devletlerüstü bir örgüt değildir.

Örgütte ekonomik ve teknik ve bilimsel işbirliği sorunları, örgütsel ve yönetime ilişkin sorunlar, ilgili partilerin uygun görüşleri ile ele alınır. Bir ülke bir sorunda ilgisiz olduğuna dair bir açıklama yapmışsa, kararlaştırılan tavsiye bu ülke için geçerli sayılamaz; ancak o ülke konuya ilişkin görüşmelere de katılamaz.

COMECON'un en üst organı, üye ülkelerin hükümetlerinin talimatlarından bağımsız hareket eden delegelerinin biraraya gelmele-

rinde oluşan Komisyon Toplantısı'dır. Komisyon Toplantısı, COMECON için, işbirliği biçimi, statünün açıklanması gerektiği sürece hedef ve kaynakların saptanması, başka organların kurulması ve kaldırılması, üyelerin kabulü ve çıkarılması gibi konuları kararlaştırır. Statüde öngörülmemeyen organ, «Parti ve Hükümet Şefleri Konferansı», de facto olarak bütün sorunlarda en üst karar gücünü taşıyorsa da zaman zaman Komisyon Toplantısı'na yön çizer.

Komisyonun Yürütme Komitesi, Komisyon Toplantısında verilen kararların ve yapılan tavsiyelerin yürütülmesi için en yüksek organdır. Her üye Yürütme Komitesi'ne bir temsilci gönderir. Başında Genel Sekreter bulunan ve her ülkeden bir üye ile oluşan Sekreterlik COMECON'un yönetsel işlerini görür.

COMECON'da birleşen ülkelerin işbirliği için Komisyon Toplantısı'nda oluşturulan sürekli komisyonlar büyük önem taşır. Sürekli komisyonlar kendileri için özel olarak çıkarılmış statülere göre ya konularına göre uzmanlaşmış ya da genel, bununla birlikte işbirliğinin tek tek tam olarak saptandığı sorunlarla uğraşır.

COMECON Çevresinde Bütünleşme

Bütün üye ülkeler, aynı merkezden yönetilen plân ekonomisi düzenine sahip olmalarına ve geniş ölçüde aynı ideoloji ile yönetilmelerine rağmen, ekonomilerinin bütünleşmesinde büyük engeller bulunmaktadır. Bunun için üç temel neden vardır. İlk olarak her ülke kendi iktisat plânını ulusal bakış açısına göre düzenlenmektedir. İkincisi, her malın fiyatı piyasada belirlenmemekte, hükümetlerce üst düzeyde ve idari yolla saptanmaktadır. Üçüncüsü de dış ticaret, tek başına bir sistem olmayıp ekonominin bir parçası durumundadır.

Bu nedenlerden ortaya çıkan bütünleşme engelleri COMECON üyelerinin birbirleri arasındaki dış ticaretin ortak bir plânlamasını üstlenir ve ticaret konusu mallar için tek bir fiyat saptarsa aşılabilir. Fakat üye ülkelerin statüde bulunan mutlak hükümranlılığı ilkesi bunu engellemektedir. Dış ticaret bir üyenin bütün plânının parçası olduğu için, dışarıdan belirlenen bir plân ülkenin genel plânını dolaylı yoldan etkiler ki, bu da ülke için hükümranlıktan taviz verme ile ay-

nı şeydir. Küçükölkeler Sovyetler Birliği'nin politik ve ekonomik ağır-
lığının bu noktada öne çıkmasından korktukları için buna karşıdır.
Kaldı ki küçük ölkeler kendi aralarında farklı ekonomik gelişme dü-
zeyinde oldukları için, ulusal hedef öngörülerinin ortak bir plân ya-
rarına bir tarafa bırakılması bu ölkelerin gelişme düzeyini geriye çe-
kebilir.

COMECON üyelerinin bütünleşme sürecinde ileri adımlar, bazı
alanlarda üretimin ağırlık merkezleri üzerinde uyuşulduğu süreçte
mevcuttu. Her bir branş için kurulmuş sürekli komisyonlar hangi ül-
kenin belirli sanayi üretiminde uzmanlaşması gerektiğini belirlemek-
teydiler (3).

Devletçe farklı saptanmış fiatların ortaya çıkardığı sorunlar,
COMECON içerisindeki ticaret dünya piyasası fiatları temeline otu-
rularak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bankası ve Transferabl Rubleler Üzerine Çok Taraflı Takas Sistemi (TR)

COMECON üyeleri 22 Ekim 1963 de Moskova'da Transferabl
Rubleler Üzerine Çok Taraflı Takas ve Uluslararası Ekonomik İşbir-
liği Bankası Anlaşmasını imzaladılar. Anlaşma 1 Ocak 1964 de yü-
rürlüğe girdi ve 1 Ocak 1971 den itibaren geçerli olmak üzere bu
arada edinilmiş deneyimlere dayanılarak değıştirildi.

Bu anlaşma ile yaratılan çok taraflı takas sistemi, anlaşmaya
dahil ölkeler arasındaki iki ve çok taraflı anlaşmalar ve karşılıklı
mal teslimi sözleşmeleri çerçevesinde veya anlaşma ile bağlı diğer
ödemelerde yapılacak mahsup işlemlerinin gerçekleştirilmesine ya-
ramaktadır. Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bankası'nın ödevleri de,
anlaşmacı ölkeler arasında çok yönlü takas işlemlerini teknik olarak
icra etmek ve açık veren ölkelerin merkez bankalarına kredi açmak
suretiyle son denkleştirmeyi yapmaktır. Bu krediler ya kısa vâdeli

- (3) Örneğin Demokratik Alman Cumhuriyeti, elektrik donanımı, ince mekanik ve
öptik, kaldırma ve taşıma araçları donanımı, kimya, çimento ve metal sanayi
tesisleri üzerinde uzmanlaşmak durumundadır.

takas kredisi -şüphesiz dönerli kredi şeklinde açılabilirler- ya da vâdeli kredi -bir yıl, istisnâî hallerde iki veya üç yıl vâdeli olarak verilebilirler. Bu son hesap denkleştirmesi için Banka, Küba'nın girişinden sonra üye ülkelerin koyduğu 304.41 milyon transferabl rublelik bir sermayeye tasarruf etmektedir. Banka, diğer kaynakları özellikle altın ve konvertibl dövizleri yalnız anlaşmacı ülkelere değil, ödevlerini gerçekleştirmek üzere başka ülkelere de sağlayabilir.

Uluslararası Yatırım Bankası

Romanya hariç, 1963 yılında Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bankası'nı kuran ülkeler 10 Temmuz 1970 de, Uluslararası Yatırım Bankası (IIB) kurulması için bir antlaşma imzaladılar. Romanya sonradan Ocak 1971 de katıldı. Onu Ocak 1974 de Küba izledi.

Banka'nın esas sermayesi Romanya'nın girişinden sonra 1 milyar transferabl Rubleden (TR) 1.068.3 milyar transferabl Rubleye yükseltildi. Esas sermayenin % 70 i transferabl Ruble, % 30 u konvertibl dövizler veya altınla ödenmek gerekiyordu. Öteyandan Banka, amaç, tutar, vâde ve diğer koşulları Banka Komisyonu'nca belirlenen özel bir fon kurabileceği gibi ilgili ülkelerin emrine tahsis ettiği kaynaklardan da özel fonlar oluşturabilme yetkisine sahiptir. Banka bundan başka, anlaşmanın VI. maddesine uygun olarak, transfer edilebilir Rubleler ile ilgi duyan ülkelerin (buna üçüncü ülkeler de dahildir) ulusal paraları ve konvertibl dövizleri üzerinden orta ve uzun vâdeli mevduat ve diğer biçimlerde kaynak kabul etmeye yetkili bulunmaktadır.

Banka'dan şu kişi ve kuruluşlar kredi alabilirler :

- Üye ülkelerin, resmen kredi almaya yetkili kıldıkları bankalar, ekonomik örgütler ve işletmeler,
- Üye ülkelerin bir ekonomik faaliyette bulunan uluslararası örgüt ve işletmeleri,
- Banka Komisyonunca saptanan yönetime göre, diğer ülkelerin banka ve ekonomik örgütleri,

Banka'nın temel ödevleri,

- Uluslararası sosyalist iş bölümü,
- Üretim işbirliği ve uzmanlaşması,
- Ortak çıkarların bulunduğu konularda hammadde ve yakıt bazının genişletilmesi giderlerinin karşılanması,
- Üye ülkelerin ekonomik gelişmesi için ortak çıkarların olduğu başka ekonomik dallarda ortak konuların gerçekleştirilmesi,
- Ülkelerin ulusal ekonomilerinin gelişmesi için gereken konuların gerçekleştirilmesi,
- Banka Komisyonu'nun saptadığı, Banka'nın amaçlarına uygun diğer konularda, orta ve uzun vâdeli krediler açmaktır.

COMECON ile AET Arasındaki İlişkiler

Sovyetler Birliği uzun zaman AET'i uluslararası örgüt olarak tanınamamakta direnmiştir. İlk olarak 1972 yılında birçok Doğu Bloku ülkesinin AET'le ayrı ayrı ilişki kurmaya çalışması ile bir değişim olmuştur. Fakat ilk kez Şubat 1976 da, COMECON, COMECON ile AET arasında karşılıklı ilişkiler ilkesi üzerine bir anlaşma tasarısı hazırlamıştır. Bu tasarı her iki örgüte üye ülkeler arasında iki taraflı ilişkiler kurmasından hareket ediyordu. Önceden de belirtildiği üzere AET'in aksine, devletlerüstü bir örgüt olmaması dolayısıyla COMECON bakımından bu yeterli görünüyordu. Ancak AET'te ticaret politikası yetkisi artık üye devletlerde değil, AET organlarındadır. Anlaşma tasarısı bundan dolayı Kasım 1976 da AET tarafından reddedilmiştir.

COMECON'un Nisan 1977 de yeni bir girişiminden sonra 21 Eylül 1977 de COMECON yürütme komisyonlarının başkanları, AET komisyon başkanları ve yetkili komisyon üyeleri ile buluştular. 1978 ilkbaharında da, AET tarafından bir komisyon görüşmeye yetkili kabul edildi.

ÜLKE EKONOMİLERİ

Hazırlayan : Aylâ SANATKÂR, M. Sc

DOĞU ALMANYA

Yüzölçümü (1000 km ²)	108,2
Nüfus (Milyon, 1976)	16,8
Nüfus Artış Hızı (%)	—
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)	155
Kur Oranı (1 Ağustos 1977)	1 ABD doları = 2,2995 Mark.

Ekonomik Durum :

108.200 km² lik yüzölçümü ve üzerinde yaşayan 16,8, milyon nüfus ile Doğu Almanya büyük bir ülke olmamakla beraber, ekonomik yapısı göz önüne alındığında dünyanın belli başlı sanayileşmiş ülkeleri arasında yer almaktadır. Sınai üretimde, Comecon ülkeleri arasında Sovyetler Birliği'nden sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Kişi başına milli gelirde ise 4.230 ABD dolar'ı (1975) ile Comecon ülkeleri içinde ilk sırayı oluşturmakta, onu 3.710 ABD doları ile Çekoslovakya, 2.910 ABD dolar'ı ile Polonya, 2.635 ABD dolar'ı ile Macaristan ve 2.620 ABD doları ile Sovyetler Birliği izlemektedir.

Doğu Almanya'nın ekonomik faaliyetleri birkaç istisna dışında merkezden planlanıp kontrol edilmektedir. 1976-80 yıllarını kapsayan 5 yıllık planda, her yıl için geniş kapsamlı ekonomik hedefler yer almaktadır. Bu planlar tarım, sanayi ve hizmetler kesimi için üretim hedeflerini içermekte ve gerçekleşen değerler her ay plan hedefleriyle karşılaştırılmaktadır.

1971-75 dönemini kapsayan 5 yıllık planda GSMH'daki büyüme 1966-70 döneminden % 30 fazla gerçekleşmiştir. Bunun üretim ve yatırımlardaki artıştan kaynaklandığı belirtilmektedir. En yüksek büyüme oranları % 48 ile kimya, % 56 ile elektrikli aletler sanayiinde gerçekleşmiştir.

Yeni 5 yıllık plan (1976-80) ekonomik büyümenin geçmiş yıllarda gerçekleştirilen oranlarının korunmasını hedef almıştır. Buna göre GSMH'daki artış % 30 oranında olacaktır. Büyümeye en yüksek katkıyı geçmiş yıllarda olduğu gibi kimya ile elektronik ve makina sanayilerinin sağlanması planlanmıştır.

Tarım kesiminin GSMH'ya katkısı giderek azalmaktadır (1976 yılında % 7,5). 1971-75 yıllarını kapsayan 5 yıllık plan döneminde bu kesimin yıllık büyüme oranı % 2 olarak gerçekleşmiştir.

Kötü hava şartlarından etkilenen 1975 ve 1976 yıllarındaki tarımsal üretim azlığından sonra 1977 yılında üretimde artış sağlanabilmiştir. Hava koşullarının iyi olduğu yıllarda bile Doğu Almanya kendi gıda maddeleri gereksinimini karşılayamaz ve bunları ithal eder. Sovyetler birliğinden her yıl 2-4 milyon ton tahıl ithal eder. 1976 yılında ABD'nden 1,2 milyon ton tahıl ithal edilmesi için anlaşma imzalanmıştır. Ayrıca Batı Almanya'dan her yıl 0,5 milyon ton civarında gıda maddesi ithal eder. Batı ülkelerine fazla bağımlı olmak ve döviz tasarrufunda bulunmak için tarım politikasını üretimi artırma yönünde yönlendirmektedir. Bu amaçla tarımın makinalaşma süreci devam etmektedir. 1970-75 yılları arasında çiftçi kooperatifleri sayısı yarı yarıya azalmıştır.

İstihdam ettiği 3,1 milyon işçiyle (toplam iş gücünün % 45'i ile) sanayi kesimi ülke ekonomisinin en önemli sektörüdür. 1971-75 yılları arasında sanai üretim yıllık ortalama % 7,2 artmıştır. 1976 yılında sanai üretimin toplam üretim içindeki payı % 61,3'e yükselmiştir (1970'de % 59,0).

1977 yılında sanai üretim % 5,4 artmış ve program hedefi gerçekleştirilmiştir. Üretimdeki artışın % 90'ının emeğin verimliliğindeki % 5,2 oranındaki artıştan kaynaklandığı belirtilmektedir. Bunun yanında sanai ürünlerin kalitesinin artırılması da sağlanmıştır.

50 milyon tonluk linyit rezervleriyle Doğu Almanya, toplam dünya linyit rezervlerinin % 5 inden az bir kısmını oluşturmakla beraber uzun senelerden beri dünyanın en büyük linyit üreticilerinden biridir. 1976 yılındaki üretim 246,9 milyon ton ile dünya üretiminin % 23'ini oluşturmuştur. Aynı yıl Sovyetler Birliği'nin üretimi 160 milyondan biraz fazla Batı Almanya'nın üretimi ise 134,5 milyon ton olarak gerçekleşmişti. Bilinen rezervlerin yarısından fazlasının bulunduğu ABD'nin üretimi ise 20 milyon ton civarında gerçekleşmiştir. Linyit, Doğu Almanyanın en önemli enerji kaynağını oluşturmaktadır.

Ülkenin petrol üretimi oldukça azdır. 1975 yılında bu miktar 200.000 ton civarında gerçekleşmiştir. Petrol gereksinimini Sovyetler Birliğinden sağlamaktadır. 1975 yılında bu ülkeden 15 milyon ton petrol ithal etmiştir. Doğal gaz tüketiminin % 70'ini Doğu Almanya kendi üretiminden karşılamaktadır. Geri kalan kısım ise Sovyetler Birliğinden ithal edilmektedir.

İstihdam :

İstihdam 1970-76 döneminde % 3,2 artarak 7.763 milyondan 8.018 milyona yükselmiş, nüfus ise aynı dönemde % 1,6 azalmıştır. Erkek işçilerin sayısı (1976'da 4.019 milyon) hemen hemen hiç değişmemiş kadın işçilerin sayısı ise % 6,6 artarak 3.999 milyona yükselmiştir. Bu değer, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça yüksek bir rakam olarak göze çarpmaktadır. Fakat bu oranın yüksekliğinde Doğu Almanya'daki kadın nüfus fazlalığının da (toplam nüfusun % 53'ünden fazla) etkisi vardır. Kadınlar genellikle sanayi (% 33,5),

sağlık ve eğitim (% 28,1) ile ticaret (% 15,3) alanlarında istihdam edilmektedir.

Dış Ticaret :

1970-75 yılları arasında Doğu Almanya'nın dış ticaret hacmi % 50 artmıştır. Anılan dönemin başlarında ihracat ithalattan fazla artmış fakat 1974 ve 1975 yıllarında dış ticaret dengesi önemli ölçüde açık vermiştir. Doğu Almanya'nın Sanayileşmiş Batı Ülkeleriyle olan ithalatının yüksek boyutlara erişmesi bunun başlıca nedeni olarak gösterilmektedir. Diğer taraftan, Doğu Almanya'nın Sovyetler Birliği ile olan ticareti de 1975 yılından bu yana açık vermektedir. Sovyetler Birliğinden ithal ettiği ham madde, özellikle ham petrol fiyatları oldukça artmış ve Doğu Almanya'nın dış ticaret açığını olumsuz yönde etkilemiştir. 1976 yılında ülkenin dış ticaret açığı bir önceki yıla göre % 50 artarak 6,3 milyar Mark'a yükselmiştir.

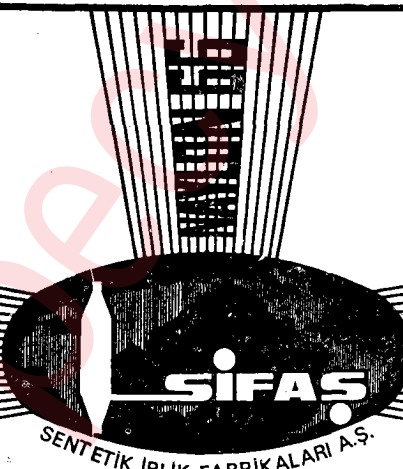
Doğu Almanya'nın dış ticaretindeki en büyük payı Comecon ülkeleriyle yaptığı mal değişimi oluşturmaktadır. 1976 yılında Doğu Almanya'nın bu ülkelerle yaptığı mal değişimi 1975'e göre % 11 artarak 54,6 milyar Mark'a ulaşmıştır. Anılan yılda Sovyetler Birliği'nin ülkenin toplam dış ticaret içindeki payı % 37,5 olmuştur. Sanayileşmiş Batı ülkelerinin payı % 28,3 olarak gerçekleşirken diğer ülkelere % 5'in altına düşmüştür. Bununla beraber, 1970-76 dönemi incelendiğinde Doğu Almanya'nın Sanayileşmiş Batı Ülkeleri ve Gelişmekte Olan Ülkelerle olan ticaretinde önemli gelişmeler gözlenmekte (% 151 ve % 145), Sosyalist Ülkelerle olan ticaretindeki artışın ise ortalamanın altında kaldığı (% 102) görülmektedir.

Doğu Almanya'nın en önemli ihracat malları makine ve teçhizat ile taşıt araçlarıdır. Bunların toplam ihracat içindeki payı 1970 yılından beri % 51 dolaylarında oluşmaktadır. Onu sınai tüketim malları izlemektedir. İthalatta ise ilk sırayı makine ve taşıt araçları sanayi ürünleri (% 31,5), ikinci sırayı ise enerji ve hammadeler (% 28,9) almaktadır.

BAŞLICA EKONOMİK GÖSTERGELER

	1975	1976	1977*	Değişim (%) 1976/77
GSMH (Milyar Mark)	142,4	147,7	155,4	5,2
Harcanabilir Gelir (Milyar Mark)	100,4	104,8	110,5	5,2
Sınai Üretim (1950=100)	727	770	812	5,4
Yatırımlar (Milyar Mark)	209	22,6	24,6	9,0
Dış Ticaret (Milyar Mark)	74,4	85,5	91,4	7,0

* Geçici Rakamlar

POLYESTER **SİFAS** **NAYLON 6**

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ELYAF

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi, BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Ata-
türk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1. Tel: 14489

**İSTANBUL BÜROSU : Manifaturcılar Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul**
Tel. 22 35 73, 27 72 53

DIŞ BASINDAN :

Derleyen : Kaya ARDIÇ
İ. Ü. İktisat Fakültesi
Asistanı

İktisat Biliminin Bunalımı Üstüne :

Ortodokslukla Nasıl Savaşılmalı ?

Prof. Dr. Philippe d'IRIBARNE
C. E. R. E. B. E. ve C. N. R. S., Fransa

Pek çok yazarın makale ve kitaplarında değindikleri gibi, iktisat biliminin bir bunalım içinde olduğu kuşku götürmez bir olgu. «Ciddi» iktisatçılar dünyasında revaçta ve egemen olan neo-klasik kuramın (mikro-iktisat -refah ekonomisi- optimal büyüme kuramı) duruşmasını yapmaya bile gerek yok, İngiliz İktisatçılar Birliği Başkanı bile, yakın zamanlarda şöyle söylüyordu : »... iktisatçıların çalışmaları ve ortaya koydukları ürünler, yeryüzünde gerçekten olup bitenlerle öylesine az ilişkilidir ki, bu çalışmaların entellektüel açıdan saygıdeğer oldukları kabul edilse bile bilimsel olarak saygıdeğer olduklarını savlamak güçtür...» Peki öyle ise ne yapmalı? Bunalımdan nasıl kurtulunabilir?

İktisat başlıca iki yönlüdür. Bir yandan «iktisat alanı» na ilişkin olayları ve özellikle de pazar ekonomisinin işleyiş mekanizmasını inceleyen, irdeler, çözümler; diğer yandan da, kıt ve sınırlı kaynakların yönetimi ve kullanılması sorunları ile ilgili olarak «tarihsel» olarak «ulusların zenginliklerinin» nasıl bireylerin refahının artırılmasında kullanılacağına yollarını, yöntemlerini araştırır. Neo-klâsik iktisat bu iki tip soruna da eşanlı olarak ışık tuttuğunu ileri sürmektedir; fakat bunu oldukça kötü yapmaktadır, çünkü açıklamaları yetersiz olup pek çok sorunu karanlıkta bırakmaktadır.

Bu durum karşısında iktisatçıların hemen hemen tümü ikiye ayrılmaktadırlar.

Birinci grup iktisatçılar neo-klâsik iktisat kuramının yetersizliklerinin ve hastalıklarının bilincindedirler. Eylemlerinin ve çalışmalarının bir kısmını (bazılarının, örneğin Amerikalı radikal iktisatçıların ise büyük bir kısmını) bu teorinin eleştirilmesine ayırırlar. Neo-klâsik kuramının toplumun bireyler üstündeki etkilerini ihmal etmesi, iktidar ilişkilerini maskeleymesi, fakirlik, sanayi toplumlarının sıkıntıları, enflasyon, işsizlik v. d. gibi çağdaş toplumların temel sorunları karşısındaki yetersizliği vurgulanmaktadır.

İkinci grup iktisatçılar ise, konusu olayları belirli varsayımlara göre değil de olduğu gibi ele almak olan başka teoriler kurmak yolunu seçmişlerdir. Üreticilerin ve tüketicilerin somut davranışları çözümlenmekte ve iktisadi sistemin işleyişinin marksist çözümlemesine yeni katkılar yapılmaktadır. Bu araştırma ve çalışmaların bir kısmı gerçekten çok değerli ve iktisadi süreçlerin anlaşılmasına katkı niteliğindedir. Fakat bu çalışmalar iktisat biliminin salt birinci yönü ile, yani **sistemin işleyişinin çözümlenmesi** ile ilgilidir ve bu olgu iktisat biliminin güncel bunalımının anlaşılmasında oldukça önemlidir. İkinci yön ise, yani **devletin iktisadi refaha katkısının çözümlenmesi** bir köşeye itilmekte ve üzerinde hiç durulmamaktadır.

Korkunç Bir Kayıtsızlık

Kaynakların dağılımı, kamusal seçişler ve kararlar sorunları Doğu'da da Batıda da henüz tam anlamıyla çözümlenmemiştir. Ölçüt ve

değerlendirme lanında yerine koyulacak yeni çözümler bulunamadıkça bu sorunlar neo-klâsik kurama bağlı kalınarak onun sınırları ve varsayımları içinde ele alınmaktadır. Mikroiktisat alanındaki çalışmalar matematiksel yönden giderek aşırı incelik ve özenle sürdürülmekte, fakat kotarılan modellerin amprik anlam ve geçerliliği konusunda korkunç bir kayıtsızlık görülmektedir. «Refah Ekonomisi» araştırmaları giderek güncel ve ilginç önemli sorunları da içermekte; sağlık, eğitim, suçluluk, savunma ekonomileri gibi yeni iktisat alt dalları oluşmakta, fakat tüm bunlar halâ karikatüral bir «homo oeconomicus» ilkesinden kaynaklanan son derece yapay ve gerçekçi olmayan varsayımlar üzerine oturtulmaktadır. Değerlendirme ve seçiş ölçütü konusunda doğu ülkelerinde de pratikte neo-klâsik iktisat kuramı kullanılmakta ve açıkça batılı iktisatçılar kaynak gösterilmektedir. Bu çalışmaları yapanlar neo-klâsik iktisat kuramın yönelttilen eleştirilerin aslında hiç de temelsiz ve haksız olmadıklarının bilincindedirler, fakat özür olarak gösterdikleri gerekçe tam anlamda gerçekçi bir teorinin söz konusu olamayacağı (ki bu doğrudur) ve yaptıklarının ancak ilk yaklaşım düzeyinde geçerli olduğudur (ki bu kesinlikle yanlıştır ve bunu kanıtlamaktan da uzaktırlar).

Bu iki grup iktisatçıların hiç biri sanayi toplumlarının sıkıntıları ve sorunları gibi temelli ve önemli konuları yeterli biçimde açıklayamamakta ve kamu seçişleri ve kararları konusunda gerçekçi bir aydınlatma getirememektedirler. Örneğin iktisadi gelişme modeli sci-mi gibi en temel bir sorunda bile başarılı olamamaktadırlar.

Çıkamaz Nereden Kaynaklanıyor?

Bu durumu nasıl açıklamak gerekir? Her şeyden önce, değerlendirme sorunlarını gerçekçi bir biçimde ele alan ve çözümleyen bir teoriye sahip olunamadığı sürece bunalımın sona ermeyeceği açıktır. Ancak yerine bir yenisini koyabileceğiniz bir şeyi gerçekten yıkabilirsiniz. Bunalımdan kurtulunmak için kimilerinde sanıldığı ve önerildiği gibi bireysel ve toplumsal davranışlar üzerine araştırmaların yapılması, gelirlerin ve paranın dağılımının incelenmesi ya da refah ekonomisinin gerçekçi olmayan klâsik çalışmaları ile kaplı alanın genişletilmesi yetmiyecektir. Mutlaka değerlendirme sorunlarını radikal biçimde yeniden gözden geçirmek gerekmektedir.

Peki ama böyle bir gelişim niçin şimdiye değin gerçekleşmemiştir? Bazıları kapitalizmin araştırmacılar üzerindeki baskısını ileri sürmektedirler. Bu tür bir açıklama yetersizdir. Kuşkusuz, her toplumda egemen ideolojinin eleştirilmesi ve aşılma istenmesi bazı güçlükler doğurur. Fakat günümüz toplumlarından çok daha az açık toplumalarda bile sağlam ve derin kuramlar oluşabilmiştir (18. y. y. düşüncelerinin yapıtları ve Marx). Örneğin, Fransa'da toplumbilim alanında egemen akımların çoğunlukla kapitalist topluma karşı çıkan, eleştirel nitelikte olmalarına karşın bu disiplinin, iktisat gibi, bunalım içinde ve çıkmazda olduğunu ileri sürmek olası değildir.

Kanımızca, bir takım entellektüel güçlükler ve araştırma sosyolojisinden kaynaklanan engeller seti kuşkusuz bu bunalımda çok daha önemli bir rol oynamaktadır.

Toplumsal olguları değerlendirebilmek için, bir durumdan diğere geçildiğinde değişmeyecek bir denek taşına, ölçüye sahip olmak gerekir. Bireysel davranış ve bu davranışın gösterdiği tercihin bireyin kendi içinde ayrılmaz bir özelliği olduğuna inanan neo-klâsik iktisatçı bu ölçüyü «fayda teorisi»nden geçerek tanımlamakta hiçbir güçlük çekmemektedir. Fakat bilindiği ve toplumsal bilimlerin de gösterdiği gibi, toplumun bireylerin tercihleri üzerinde kesin ve belirgin bir etkisi olup, değişik toplumların refah konusunda değişik değerler sistemi ve yaklaşım yolları vardır. Böyle olduğu için de toplumsal olguları herhangi bir özel toplum biçimine bağlı olmayan bir ölçünün fonksiyonu olarak sınıflandırma düşüncesi oldukça aşılmaz bir mantık güclüğü ile karşılaşmaktadır.

Paradigma : İktisatçının Cenneti!

Entellektüel düzeyden kaynaklanan bu güçlüklerle araştırma dünyası ile ilgili diğer güçlükler de eklenmektedir. Araştırmacılar ve kuramcılar dünyası, üyelerinin ortaklaşa belirli bir bilimsellik ölçütü ve sorunsalı (problématique) olduğu gruplardan oluşmaktadır. Bu güncel ve moda bir deyimle «paradigma» diye adlandırılan dünyada çoğu kez, ama her zaman değil, her disiplin içinde belirli bir anlaşma temeli (consensus) vardır. Örneğin, iktisatta, neo-klâsik iktisatçıları

bir grup, marksist iktisatçılar ise diğer bir grup oluştururlar. İşte **iktisat biliminin bunalımına son verebilecek nitelikte araştırma, buluş ve yeniliklerin söz konusu grupların marjında bulunan iktisatçılardan gelebileceği sanılmakta ve varsayılmaktadır.** Gerçekten, kalitatif ve çoğu kez belirsiz veriler içine daldığınız zaman bu, neo-klâsik iktisatçılar için pek önemli ve değerli sayılmayan, bir zaman kaybıdır; bir değerlendirme sorunsalı içinde kalmak gerekir diyorsanız, bu kez de sosyologlar yaptığınız işin gülünç, giderek canavarlık olduğunu söyleyeceklerdir. Marx'ın şu ya da bu nedenle üzerine eğilip incelemediği ve Marksist çözümleme dışında kalan, ama günümüzde ortaya çıkan bazı yeni sorunlar üzerinde çalışmak ise, kendilerini Marx'ın varisleri sayan iktisatçılar tarafından son derece anlamsız, hatta bzen hainlik, revizyonizm v.d. biçiminde değerlendirilecektir. Kuşkusuz tüm ortodoksluklara kafa tutmak ve meydan okumak pek rahat bir konum olmasa gerekir. Ne zamandır şu ya da bu konu üstünde çalışmanın gerekliliğine ve zorunluluğuna inanan pek çok araştırmacının hevesleri ve şevkleri kursaklarında kalmakta ve çeşitli biçimlerde engellenmektedir.

Davranmak İktisatçılara Düşer

Böyle diye umutsuzluğa kapılmak mı gerekir? Kuşkusuz bu aşırılık olurdu. Örneğin bir süredir gerçekçi bir refah teorisi kurmak için girilen araştırmalar hiç de öyle çözümlenemez, üstesinden gelinemez sorunlarla karşılaşmadı. Gerçekten de, birey maddi çevresinden etkilemekte ve bu etkilenme, çevrenin birey için ne anlam taşıdığına bağlı olarak bir toplumdaki diğerine değişen, çeşitli toplumsal kodlardan kaynaklanmaktadır. Bunun sonucu da, özdeş amaçlar peşinde koşan bireyler, üyesi oldukları toplumlar tarafından koşullandırılmaktadır.

Çevresine uyabilen ve kendi kendini düzenleyen (autorégulé) tüm sistemler için gözlenen budur ve **sistemlerin çevre koşullarına bağlı davranış biçimleri olduğu açıktır.** Bu olguyu gözönünde tutmak belki karşılaşılan bazı teorik güçlükleri aşmaya yardımcı olabilir.

Ayrıca, bazı pratik sorunları aydınlatmak ve özellikle refah ile

büyüme arasındaki ilişkileri berraklaştırmak olası görünüyor (*). Bu araştırmaların sonuçları daha şimdiden Polyteknik Okulu, İktisadi ve İdari Bilimler Ulusal Okulu, Madencilik Fakültesi v.d. gibi öğrenim kurumlarında kullanılmaya bile başladı. Başka deyişle, içinde bulunan durum hiç de öyle çıkışı olmayan umutsuz bir durum değildir (**). Fakat durumdan kurtulmak için aşılması gereken yol oldukça uzundur. **Teknik düzeyde bir toplumun bireylerine refah dağıtıcı araçların mekanizmasının iyice ve yeterince anlaşılması için daha pek çok çalışmaların yapılması gerekmektedir.** Değerlendirme sorunsalını çok iyi bilen ve toplumsal bilimler alanında büyük bir yatırıma girişebilecek iktisatçılar ne yazık ki henüz oldukça azdır. Alışılmış düzene ve yerleşmiş alışkanlıklara karşı eleştirel bir yaklaşım büyük karşı koymalarla karşılaşmakta, bu uğraşlara kalkışanlara dünyaları zindan edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle, gerçek dünyanın somut sorunları ve gerçekleri ile ilişkisi olmayan, kendi içinde belki mantıksal bir tutarlığı ve bütünlüğü olan, bilinen teorilere, bunun rahatlığına sıkı sıkıya sarılan iktisatçılar yeni girişimlerden oldukça rahatsızlık duymakta ve bunların geçersizliğini ve anlamsızlığını kanıtlamak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Oysa, hiç kuşkusuz, iktisatçıların kendi disiplinlerini eleştirebilmeleri olumlu bir gelişmedir. Çok sayıda araştırmaların, iktisadi süreçlerin anlaşılmasına katkıda bulunması gerekir. Fakat, **bugün neo-klasik iktisadın egemen olduğu alanı daha gerçekçi bir yaklaşıma devretmek yönünde tüm iktisatçıların çalışmaları gerektiği de bir gerçektir.** Bu olasıdır ve iktisat biliminin bunalımdan çıkış bedeli budur.

(Kaynak : Le Monde)

(*) C. E. R. E. B. E. (Refah Üzerine Araştırmalar Merkezi)nin çalışmaları ve yayınları Fransa'da bu konuda bazı adımların atıldığını ve oldukça ilginç bulguların ortaya çıktığını kanıtlıyor (Ç. N.).

(**) Batıda, bu tür durumlar için «**ciddi fakat vahim değildir**» Türkiye'de ise «**vahim fakat asla ciddi değildir**» denilmektedir (Ç. N.).

Enflasyonsuz Gelişme Politikası

Cev. : Celâdet MORALİĞİL

Kısa bir süre önce Brüksel'de Shadow European Economic Policy Committee (SPEEPC)'nin yıllık toplantısı yapıldı. Sözü edilen kuruluş önemli OECD ülkelerinin ünlü iktisat profesörlerinden oluşmaktadır. Tamamen bağımsız olan bu iktisatçılar iktisadî politikayla ilgili stratejiler geliştirmekte ve yetkili makamlar tarafından uygulanan veya uluslararası kuruluşlar tarafından önerilen önlemlere alternatifler göstermektedirler.

«Lokomotif Teorisi»ne eleştiri

Üç günlük müzakerelerin çekirdeğini, hâlâ birçok ülkenin ekonomik çevresine damgasını vuran stagflasyon'un atlatılması imkânı teşkil ediyordu. SEEPC uzmanlarının fikrine göre, özellikle OECD tarafından propagandası yapılan «Lokomotif Teorisi» veya keza «Konvoy Teorisi» yanlış varsayımlardan hareket etmektedirler. Bilhassa ampirik araştırmaların da ortaya koyduğu gibi, yararlanılamama-

yan büyük üretim kapasitelerinin mevcudiyetinden söz etmek doğru değildir. Çünkü OECD alanında potansiyel output-düzeyi, daha ziyade petrol fiyatları şokunun oluşturduğu değişikliklerle «daimi» olarak düşmüş bulunmaktadır. OECD tarafından da kabul görmekte olan uluslararası bir koordine ekspansif maliye ve para politikası, üretimi ve istihdamı esaslı olarak yükseltemez. Aksine çabucak fiyatlara yansır ve pahalılıkla mücadeledeki kısmî başarıları tekrar hiçe indirir. SEECPC direkt fiyat kontrollerinin etkinliğine veya gelir politikasıyla ilgili tedbirlere inanmamaktadır. İngiltere, Fransa veya İtalya'daki tecrübeler, fiyat mekanizmasına yapılan bu türdeki müdahalelere olan şüpheyi ortadan kaldırmak için herhalde uygun değildir.

Para ve Kredi Politikasının hedefi

OECD tarafından tavsiye olunanlara karşı, SEECPC esas itibarıyla iki temele dayanan bir «Antienflasyonist gelişme stratejisi» önermektedir.

Birinci husus, 1980'lerin daha başlarında enflasyon probleminin çözülebilmesi için bazı ülkelerdeki para miktarı artmaları kademeli olarak düşürülmelidir. İkinci olarak kamu sektörü bir ölçüde daraltılmalıdır. Esas itibarıyla denk bütçeden hareket ederek vergileri düşürüp özel girişimin ve yatırım şevkinin daha fazla engellenmemesine çalışılmalıdır. Yeni istihdam imkânlarının yaratılması için özellikle firmaların vergileri ve sosyal masrafları azaltılmalıdır. SEECPC uzmanlarının fikrince bu malî ve parasal politikanın takip olunması halinde istihdamda bir canlanmaya ve reel gelirlerde yükselmeye katkıda bulunulmuş olunur.

Antienflasyonist gelişme tabii bazı diğer hususlarla tamamlanmayı gerektirir. SEECPC bu bakımdan kesin olarak piyasa ekonomisine uyulmasını önermektedir. Bu bakımdan o asgarî ücretin kaldırılmasından yanadır. Zira asgarî ücret gerçi bir kısım işçi kategorisinin işine yaramakla birlikte diğer bir kısmını ise işsiz bırakmaktadır. Uzmanlar, istihdam problemini hiç de az arttırmaya pek cömertçe ödenen işsizlik yardımlarına ve diğer yardımlara da karşıdırlar. Tavan fiyatların uygulanmasına karşı olduklarından, bunun sonucu olarak devletin rekabeti oluşturuca aktif bir politika izlemesinden yanadırlar. SEECPC uzmanları için koruyucu dış ticaret engelleri ve döviz pi-

yasasına müdahaleler hatalıdır. Zor duruma düşen firmaların desteklenmesi gibi yardımları da çok ihtiyatla karşılamaktadırlar. Genel olarak komite bütün piyasaların uygunsuz devlet müdahalelerinden kurtarılmasına taraftardır. Bu da bazı ülkelerde tarım, enerji ve emek piyasasının «düzenlenmemesi» sonucunu doğurur.

Gerçekleşebilirlik Sorunu

Önerilerinin somut gerçekleşmesi hususunda uzmanlar grubu üyeleri kesinlikle hayale kapılmamaktadırlar. Katı bir para ve maliye politikası, en azından kısa dönemde bazı kurbanlar gerektirir. Bu da politik bakımdan uygulanabilirliği zorlaştırır. Özellikle bu, iktisadi grupların doğrudan doğruya imtiyazlarına dokundukça meydana gelir. SEEC'nin Brüksel'deki basın toplantısında, maksada uygun bir para politikasının uygulanması ve doğrudan doğruya fiyat kontrollerinin yapılmaması halinde de enflasyonun kontrol edilebilmesine misal olarak İsviçre gösterilmektedir (bu meydana uzun devrede de bu politikanın uygulanabileceği hususu şimdilik ortadadır).

Maliyenin sahasını genişletmesinin tehlikelerine işaret eden ve vergilerin düşürülmesini öneren seslerin son zamanlarda yükselmekte olduğu göze çarpmaktadır. Uluslararası Ödemeler Bankası da yıllık raporunda, batılı birçok endüstri ülkesinde kamu sektörünün payının, ekonomik gelişmeyi büyük ölçüde engelleyen bir ölçüye ulaştığı fikrindedir ve yatırımların uyarılması için vergilerin hafifletilmesini önermektedir. Amerikan Merkez Bankası yeni başkanı William Miller de Zürih'teki konferansında, özel girişime istek vermesi için devletin payının tedricen azaltılması fikrindedir. Son olarak, Federal Almanya bilirkşi konseyinin de en son raporunda, özel yatırımların şartlarını düzelterek vasıtasız vergilerin azaltılmasını önerdiği ilâve olunmalıdır. İsviçre de bu tartışmaları dikkatle izlemek zorundadır. Çünkü sosyal hasıla içindeki devlet harcamalarının payı son yıllarda muntazam ve kuvvetle yükselmiştir ve tek tük frenleme denemelerine rağmen bariz bir yön değiştirme görülmektedir.

Neue Zürcher Zeitung'tan çevrilmiştir

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİYACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ ARKADA KALMAMALI..!

**YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAİMA,**

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

**TÜRK STANDARDLARI ENSTİTUSU DE SİZE GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE**

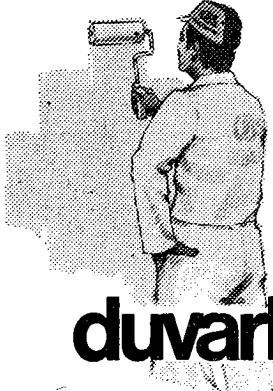
- ENERJİ KABLOLARI (20 KV a kadar)
- TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
 - 1800 çiftte kadar çok perli askı telli veya ekranlı yeraltı tipi.
 - Jönksiyon kablosu
 - Tamdolu kablo
 - Camper teli
 - Askı telli, askı telsiz dış tesisat kablosu
- TESİSAT KABLOLARI
- PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR.
 - Gemi tipi kablolar
 - Televizyon anten kabloları
 - İstek üzerine her tip özel kablo
- VE
- EMAYE BOBİN TELLERİ (0.05 ile 3.00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A S
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

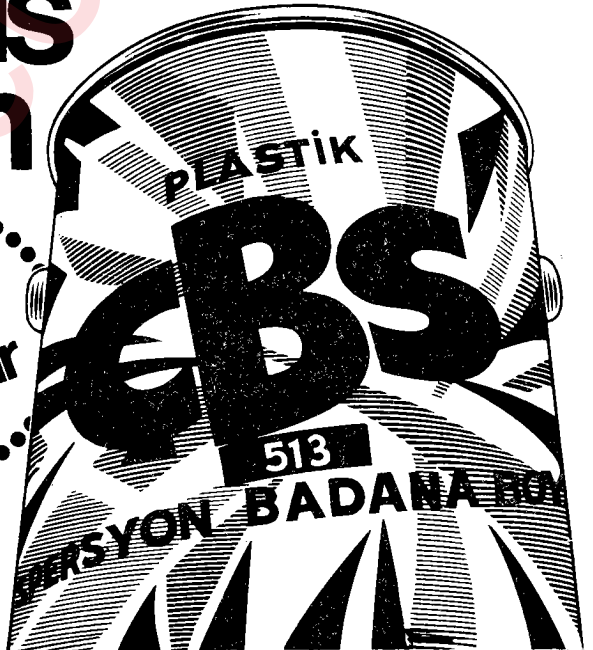
ÇBS PLÂSTİK BOYA duvarlarınıza kanat gersin...

Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

daha
iyisi
yoktur

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeşim Sok. No.44/3 İstanbul
Telefon: 43 49 55

Yakıt giderleri belinizi bükmesin
Yeni bir kat alırken pencerelerine bakın

ISI cam®

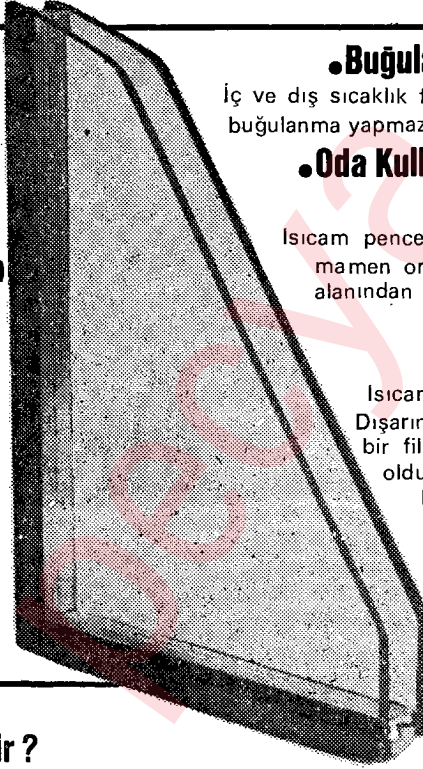
mı kullanılmış?..

**Isıtkattan
%25 - %45 Ekonomi**

Isıcam her şeyden önce
iki kat bir ısı yalıtkanadır.
Isı kaybını önler, yakıt
giderlerinden %25-%45
ekonomi sağlar

**Isıtma Tesis Masraflarında
Yüksek Ekonomi**

Isıcam yapıların ısıtmaya
giren ilk tesis
masraflarında önemli
ekonomi sağlar
Isıtkanlığının yüksek
oluşu sayesinde daha ufak
ısıtıcı ve brülör, daha
düşük çapta tesisat
gerekir ve daha az radyatör
kullanılması, normal
duvarlı yapılarda ancak aşırı
ısıtıcı sarfıyla ulaşılacak
konforu elde etmek için
gereklidir.

•Buğulanmaya Karşı En Etkin Önlem

İç ve dış sıcaklık farkı 40 dereceyi geçmedikçe, ısıcam
buğulanma yapmaz. Sürekli berrak bir görüntü sağlar.

**•Oda Kullanım Alanından Daha Verimli
Yararlanma**

Isıcam pencere yakınlarındaki soğuk bölgeleri ta-
mamen ortadan kaldırır. Böylece oda kullanım
alanından daha verimli bir biçimde yararlanma
olanağı sağlar.

•Gürültüden Uzak Ortam

Isıcam aynı zamanda bir ses yalıtkanıdır.
Dışarının rahatsız edici seslerine karşı etkin
bir filtre görevi görür. Evde veya işyerinde,
olduğunuz gürültüsüz bir ortamda rahat
bir çalışma ve yaşama olanağı verir.

**•Pencereler Yolu İle Isı
Kaybını Önler**

Isıcam pencereler yoluyla ısı kay-
bını, harika yalıtkan özelliği dola-
yısıyla en az %50 oranında önler.

Isıcam nedir ?

Isıcam, iki cam plakanın çevresel olarak metal bir ara çitayı yardımıyla birbirine bağlanması esasına dayanır.
Arada kalan hava tamamen kuru olduğundan, bütün dış etkenlerin sızması özel macunlarla kesin olarak
önlenmiştir. Isıcam Türkiye Şişe Cam Fabrikaları A.Ş.'nin fabrika garantisine sahiptir.

ISICAM Az yakın, öz ısının.

Cam Pazarlama A.Ş.

Valikonağı Cad. No. 73 NİŞANTAŞ - İSTANBUL Tel: 46 80 27 (3 Hat)

Cam Pazarlama A.Ş. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin bir kuruluşudur.

...teli bilgi için Teknik Servisimiz hizmetinizdedir
...Tel: 46 09 05
...di ...

BO RU SAN

Endüstrimizin, yaşantımızın en önemli bölümlerinde önemi giderék artan, teknolojik alanda öncülüğü ilke bileñ, içerde ve dışarda devleşen satış grafiğiyle, ulusal ekonomiye katkıda bulunan güçlü kuruluş...

su ve ęaz boruları - sanayi boruları - profil borular - elektrik boruları - paslanmaz çelik borular - yassı çelik ürünler - düz ve oluklu galvanizli saçlar.

İnşaatta güvenilir isim: Kutlutaş.

KUTLUTAŞ NELER YAPAR?..

- Makine ve teçhizat imalatı, mekanik montaj, elektrik enstrümantasyon, izolasyon, çelik konstrüksiyon ve inşaat işleri dahil komple anahtar teslimi sınıai tesisler:

- Çimento Fabrikası
- Şeker Fabrikası
- Kağıt Fabrikası
- Tekstil Fabrikası
- Seramik Fabrikası

- Sun'î Gübre Fabrikası
- Halı Fabrikası
- Enerji Santrali
- Cevher İşleme Tesisleri
- Asit Fabrikaları
- Malt Fabrikası
- Petrol ve Petro - Kimya Tesisleri
- Tank Çiftliği, Petrol Boru Hattı ve Tesisleri

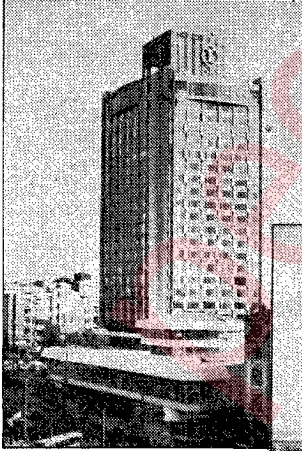
● Özel İnşaat Tekniği Gerektiren Yapılar:

- Betonarme, hiperbolik - paraboloid Soğutma Kuleleri
- Betonarme Yüksek Bacalar
- Betonarme Silo ve Kuleler

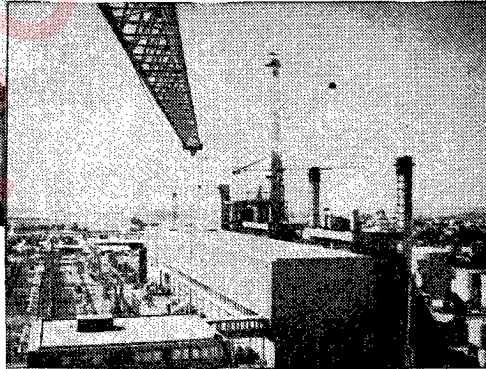
● Konut ve Turistik Tesisler

● Otel, Okul ve Hastaneler

Inter-Continental, İstanbul

Dura Kuvvet Merkezi, Bağdat

KUTLUTAŞ

İNŞAAT VE TİCARET SANAYİ LİMİTED ŞTİ.

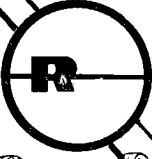
Atatürk Bulvarı, No. 193/2-3

Kavaklıdere - Ankara

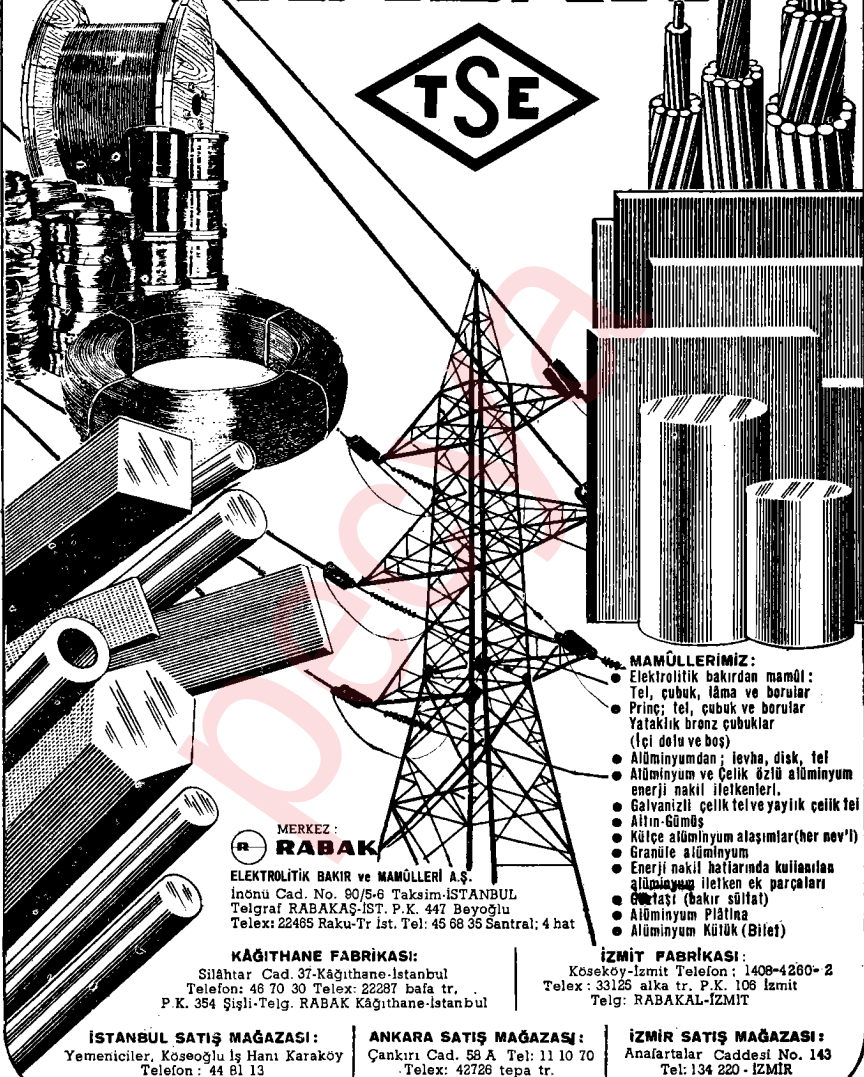
Tel. : 18 22 00 - 5 hat

Tlx. : 42201 ktm tr

Tlg. : KUTLUTAŞLIM ANKARA

ELEKTROLİTİK BAKIR ve ALÜMİNYUM MAMÜLLERİ İMALİNDE TEK İSİM **RABAK**

MAMÜLLERİMİZ:

- Elektrolitik bakırdan mamül:
Tel, çubuk, lüma ve borular
- Prine; tel, çubuk ve borular
Yataklık bronz çubuklar
(İç dolgu ve boş)
- Alüminyumdan; levha, disk, tel
- Alüminyum ve Çelik özü alüminyum
enerji nakil iletkenleri.
- Galvanizli çelik telve yayık çelik tel
- Altın-Gümüş
- Küççe alüminyum alaşımlar (her növ'l)
- Granüle alüminyum
- Enerji nakil hatlarında kullanılan
alüminyum iletken ek parçaları
- Özetli (bakır sülfat)
- Alüminyum Plâta
- Alüminyum Kütük (Bilet)

MERKEZ:

RABAK
ELEKTROLİTİK BAKIR ve MAMÜLLERİ A.Ş.
İnönü Cad. No. 90/5-6 Taksim-İSTANBUL
Telgraf RABAKAŞ-İST. P.K. 447 Beyoğlu
Telex: 22465 Raku-Tr İst. Tel: 45 68 35 Santral; 4 hat

KÂĞITHANE FABRİKASI:

Silâhtar Cad. 37-Kâğıthane-İstanbul
Telefon: 46 70 30 Telex: 22287 bafa tr.
P.K. 354 Şişli-Telg. RABAK Kâğıthane-İstanbul

İZMİR FABRİKASI:

Köseköy-İzmit Telefon: 1408-4260-2
Telex: 33125 alka tr. P.K. 106 İzmit
Telg: RABAKAL-İZMİT

İSTANBUL SATIŞ MAĞAZASI:

Yemeniciler, Köseoğlu İş Hanı Karaköy
Telefon: 44 81 13

ANKARA SATIŞ MAĞAZASI:

Çankırı Cad. 58 A Tel: 11 10 70
Telex: 42726 tepa tr.
Telg: RABAK-ANKARA

İZMİR SATIŞ MAĞAZASI:

Anafartalar Caddesi No. 143
Tel: 134 220-İZMİR

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

**“Bir de
Garanti Bankasında
hesap açın!”**

 **TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

“Yeni bir hesap... yeni bir garanti”

20 yıldan beri "gözde fayans"

Çanakkale Seramik
Fabrikalarının tecrübesi ve tekniği
fayanslarına üstün kaliteyi...
Fayanslarının renkleri, desenleri,
istikrarlı fiyatı da yapılarınıza
benzersiz güzelliği,
uygun maliyeti
getirir.

Çanakkale Seramik
desenli fayansları

Terrane Cad., Hediye Sok., Seramik Han, Karakoy-İstanbul Tel: 43 03 55

35. Kuruluş Yılında TRANSTÜRK GRUBU

Transtürk Holding iştiraklerinin toplam öz varlığı:
(Sermaye+İhtiyatlar)

1 milyar 71 milyon lira

(1977 yılı kârları dahil edilmemiştir.)

Bu öz varlık içinde Transtürk Holding'in payı:

533 milyon lira (%49.70)

Transtürk Holding iştiraklerinin 1977 yılı toplam cirosu:

4 milyar 851 milyon lira

(Grupumuzun temsilcisi bulunduğu dış ülkelerdeki firmaların, resmi ve özel sektörle gerçekleştirdiği cirolar bu tutarlara dahil değildir.)

Transtürk Holding iştiraklerinin 1977 yılı toplam kârı:

411 milyon lira

1977 Faaliyetleri sonucu tahakkuk eden Kurumlar ve Gelir Vergisi:

235 milyon lira

1977/1978 Dönemi ihracat tutarı:

512 milyon lira

(Yukardaki tutarın 213 milyonu direkt, 229 milyon liralık bölümü ise komisyonlu ihracatlardan oluşmaktadır. İhracat tutarı 1 Mart 1978 tarihinden evvelki döviz kurlarına göre hesaplanmıştır.)

Transtürk Grubunda çalışan eleman sayısı:

5 195 kişi

Transtürk Holding'in ortak sayısı (yaklaşık):

6 000 kişi

**TRANSTÜRK
HOLDİNG**

Alın.

T.C.ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

